Poštnina plačana v gotovini.

Leto IX., št. 30 („JUTRO“ št. 181 a) Ljubljana, ponedeljek 4. avgusta 1941-XIX Cena 70 cent.

Upravništvo: Ljubljana, Knafljeva 5 — Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125, 3126.

Inseratni oddelek: Ljubljana, Knafljeva ulica 5. — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42.

ZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima

l'Unione Pubblicità Italiana S.A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo: Ljubljana, Knafljeva ul. 5. Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126

Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Naroča se posebej in velja mesečno L 2.50. — Za inozemstvo L 4.—.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Šest tednov vojne v Rusiji

Hudi boji 150 km severnozapadno in južno od Kijeva — Velika bitka pri Smolensku se nadaljuje brez prestanka

Stockholm, 3. avg. d. **Po raznih vesteh z nemško-sovjetske fronte se more sklepati, da boji v zadnjih dneh niso prinesli večjih vidnih izprememb položaja.** Nemška vojska, ki je v šestih tednih vojne s Sovjetsko zvezo zasedla ogromne površine ruskega ozemlja od Severnega ledenega morja do Črnega morja, je bila po mnenju vojaških strokovnjakov v zadnjem času v veliki meri zaposlena z zboljšanjem in ureditvijo prometnih zvez, da ne zastane oskrba neštetih divizij v njihovem prodiranju. Prav v tem se vidi vsa sistematičnost dela nemškega vrhovnega vojnega poveljništva, ki snuje na ta način povsem zanesljive osnove za nadaljnje bojne podvige.

Kljub vsemu se ne more trditi, da bi srditost bojev na vzhodni fronti popustila v svojem obsegu, čeprav je imela nemška vojska mnogo opravka v svojem zaledju tudi s sovjetskimi gverilskimi četami. Sedaj, ko so Nemci v glavnem očistili ozemlje, ki so ga zasedli, se morajo še tem bolj zanesljivo pričakovati novi nemški ofenzivni sunki, ki morejo prinesti nova presenečenja, kakor so jih še vedno doslej.

Izid dosedanjih bojev je ustvaril fronto, ki kaže v glavnem štiri smeri nemške ofenzive in sicer proti Leningradu, Moskvi, Kijevu in Odesi.

Dočim je imel nemški vpad iz severne Norveške ob obali Severnega Ledenega morja preko Kirkinesa in Pečenge do Murmanska predvsem namen, da preseka **železniško zvezo, ki vodi od Leningrada proti severu, ima nemško-finska ofenziva ob Ladoškem jezeru in na Karelski ožini predvsem za cilj neposredno obkolitev Leningrada s severa.** V zadnjih dneh ni bilo večjih izprememb in se zdi, da se nemško vodstvo tudi tu pripravlja po končani očiščevalni akciji na nov sunek proti Leningradu. O bojih pri Viborgu in sovjetskem oporišču Hangöju, v katerih se še vedno branita obkoljeni sovjetski posadki, ni podrobnejših poročil.

Huda nevarnost preti Leningradu iz severnovzhodne Estonske na južni obali Finskega zaliva in prav tako kakih 300 km južneje v smeri od Pskova in Novorževa, od koder vodi prav tako železnica proti nekdanji ruski prestolnici.

Najhujši so bili v zadnjih dveh tednih **boji okoli Smolenska, kjer ima nemška ofenziva za cilj Moskvo.** Vse kaže, da je tu sovjetsko vrhovno poveljništvo v borbo poslalo silne rezerve, da bi za ceno največjih žrtev zadržale nemški klin, ki se je tu globoko zadrl v rusko ozemlje.

Odtod poteka fronta približno v južnozapadni smeri do Žitomira v Ukrajini, kjer ima nemška ofenziva za cilj Kijev. Tudi tu so bili boji v zadnjih dneh izredno srditi.

Južno od Žitomira teče fronta preko gornjega toka Buga do Dnjestra in dalje na desnem bregu reke v Besarabiji do mesta Akermana ob njenem izlivu v Črno morje. Po raznih znakih se more sklepati, da se je tu nemški pritisk v zadnjih dneh ojačil in da so Nemci od Žitomira zaokrenili z znatnimi silami proti jugu v smeri proti Odesi.

Tak je površen pregled fronte na vzhodu, ki pa se lahko vsak hip spremeni, ker so zbrane na obeh straneh velike rezerve vojaštva, ki že posegajo v boj na najbolj ogroženih mestih.

Prihodnji tedni v avgustu bodo prinesli še mnoge krvave borbe, ki bodo vsekakor velikega pomena za nadaljnji razvoj vojne

Stockholm, 3. avg. d. **Po zadnjih vesteh z vzhodne fronte se bijejo trenutno posebno hudi boji kakih 150 km severnozapadno in južno od Kijeva, v bližini krajev Korosten in Belaja Cerkov. Tudi velika bitka pri Smolensku se nadaljuje brez prestanka.**

V odseku pred Leningradom se razvijajo boji še nadalje v okolici Porhova, ogorčene borbe pa so tudi v severnovzhodni Estoniji. Na drugih bojiščih ni posebnih večjih dogodkov.

Pri vseh bojih na obeh straneh sodeluje v veliki meri letalstvo, ki napada razne kolone na pohodu, utrjene topniške postojanke, železniške naprave in zbirališče čet.

S finskega bojišča

Helsinki, 3. avg. s. Službeno je bilo objavljeno, da so sovjetske ladje skušale obstreljevati na severni in vzhodni obali Ladoškega jezera finske čete, uspehi pa so bili neznatni in sovražne ladje so bile kmalu pognane v beg. V zadnjih 24 urah je sovražnik na vseh odsekih severnega bojišča prehajal v napade, ki pa so bili vsi odbiti. Operacije finskih čet se nadaljujejo po načrtu.

Helsinki, 3. avg. s. 16 ruskih letal, med njimi 6 bombnikov tipa Martin je bilo v zadnjih 24 urah sestreljenih nad Sulkavo, Kraso in Rautjervijem. V Helsinkih so doživeli včeraj že 175. sovjetski letalski napad. Ujetih je bilo nekaj padalcev, ki so se spustili s transportnih letal na finsko ozemlje.

Bombardiranje finskih mest

Monakovo, 3. avg. s. Bombardiranje finskih pristanišč po angleških letalih je dogodek, s katerim se danes v glavnem bavijo tukajšnji listi. Angleške izjave, pišejo »Münchner Neueste Nachrichten«, češ da sta bojkot proti Finski in bombardiranje Pečenge akciji proti nemškim četam na Finskem, ne pa proti finskemu narodu, so sprejeli Finci kot cinično laž, ker mora samo finski narod prenašati posledice teh krutih dejanj. V zvezi s tem upravičeno pristavljajo, da napada v sedanji vojni angleško letalstvo, skupno z ruskim finsko ozemlje, medtem, ko so v zimski vojni med Rusijo in Finsko dajali Finski izključno moralno pomoč. Dejstvo, da hoče London bombardiranje finskih pristanišč naslikati kot akcijo za pomoč Rusiji, kaže obenem, da se je druga akcija za pomoč in sicer ona v Rokavskem prelivu, o kateri se ne govori več, žalostno izjalovila. Zato je razumljivo, da si angleško poveljništvo na vse kriplje prizadeva, da bi zabrisalo težak vtis na angleško javnost zaradi neuspešne ofenzive angleškega letalstva in da bi dalo potreben poudarek surovi akciji proti Pečengi. Medtem ko nemške sile brez prestanka uničujejo močne boljševistične oddelke in ko Angleži ob norveški obali in na Ledenem morju doživljajo poraz za porazom, si dajeta angleški tisk in radio ogromno truda za propagando in najbolj smešen iluzionizem. Ker ne morejo ustvariti ruskih zmag, se zatekata k najbolj fantastičnim napovedim in k drugim metodam starega spomina. Tako angleški tisk, spremljan od severnoameriškega, kar naprej fantazira o velikih ruskih protiofenzivah sredi tega meseca. Angleška propaganda se skuša uveljaviti med drugim tudi s trditvijo, češ, da so Nemci končno le prišli v pravo vojno in da v Rusiji ne gre več za sprehod vojaškega značaja. Pristavljamo, zaključuje list svoja izvajanja, da smo na vzhodu zadeli na sovražnika, ki se bori z večjo vztrajnostjo in fanatizmom kakor prejšnji sovražniki, toda Nemčija ni nikoli izjavila pred tem, kakor skuša znova naglasiti angleška propaganda, da bo izvajala navadne vojaške sprehode, kadar se bo borila za svojo zmago.

Okoli Leningrada

Berlin, 3. avg. s. Sovjetske oklopne sile so včeraj v severnem odseku fronte znova skušale napasti nemške postojanke, napad pa se je spet popolnoma izjalovil. Sovražnik je bil odbit. Mnogo tankov je bilo uničenih. Sovjeti so imeli ogromne izgube. Celi oddelki so bili dobesedno uničeni.

Boji za Ukrajino

Madžarski glavni stan, 3. avg. s. V zadnjih 24 urah se je pojavilo nad odsekom, na katerem se bore madžarske čete v Ukrajini, nekaj skupin sovjetskih letal. Že nekaj dni prej so sovjetska poveljništva bržkone spričo ogromnih izgub, ki so jih sovjetske sile utrpele zaradi intenzivnega delovanja nemškega letalstva, menila, da ne gre, da bi se angažiralo v borbi vse, kar je od sovjetskega letalstva še ostalo, maršal Budjoni pa se je vsekakor premislil, da bi vsaj nekoliko zaščitil glavni del svojih sil ob umiku preko Dnjepra. Zaradi tega se je delovanje sovjetskih letal obnovilo. Uporabile so se rezerve, a še te le za operacije, ki so bile nujno potrebne.

Jasno je, da se je sovjetsko vrhovno poveljništvo znašlo v hudih težavah pri načrtni izvedbi umika svojih sil. Zaradi tega posegajo v borbe tudi vse njegove rezerve. Poročila, ki jih je prejel madžarski stan, kažejo, da je v zadnjih treh dneh ruski maršal pognal v borbo še vse svoje preostale sveže čete in odredil zaščitnim divizijam, da se bore do zadnjega moža, uničujoče borbe proti tem zaščitnim sovjetskim oddelkom pa se že zaključujejo.

Madžarski brzi oddelki, ki prodirajo v popolnem sporazumu z nemškim glavnim stanom, že dosegajo točke, ki so jim bile določene in prizadevajo sovražniku vedno nove izgube. Sovražnik je skušal spraviti na varno čez Dnjepr svoje težko topništvo toda ta poskus se je na vsej ukrajinski fronti izjalovil. Madžarske čete so v hudih spopadih zajele ogromne množine vojnih potrebščin, med njimi topove vseh vrst in kalibrov. Med Vinico in Čerkasijem so bili obkoljeni večji sovjetski oddelki, ki se bodo le s težavo prebili skozi železni obroč, ki se okrog njih vedno bolj zožuje.

Neki madžarski oddelek se je spopadel s sovjetskimi motoriziranimi silami ter ga je po krvavi borbi uničil. Tako je bilo v soboto ujetih 2500 sovjetskih vojakov, 500 pa jih je padlo.

Z nemškim letalstvom sodelujejo tudi skupine madžarskih lovskih in bombnih letal. Madžarski bombniki so ponovno napadli sovjetske oklopne oddelke, ki so se skušali naglo umakniti v zaledje ruske fronte. Tudi na desnem madžarskem krilu se prodiranje madžarskih sil nadaljuje v popolnem sporazumu s poveljništvom nemških in rumunskih čet. Bitka za Ukrajino je na ta način dosegla svoj vrhunec.

Madžarsko vojno poročilo

Budimpešta, 3. avg. s. **Glavni stan madžarskih oboroženih sil je objavil naslednje vojno poročilo:**

V zadnjem tednu meseca julija so naše čete uspešno sodelovale v bitki, ki se je razvila vzdolž Buga. Naši motorizirani oddelki so sovražniku, čeprav je bil v premoči in se je srdito branil, prizadeli hude izgube. Rusi so zapustili na bojišču veliko število mrtvih. Več tisoč ljudi je bilo ujetih. Madžarske čete so se polastile ogromnega plena, v katerem je mnogo tankov, topov in strojnic. Operacije se nadaljujejo po predvidenih načrtih.

MTI poroča dodatno, da madžarske čete neprestano zasledujejo umikajočega se sovražnika in uničujejo njegov poslednji odpor zapadno od Buga. Sovražnik je bil v glavnem že prisiljen, umakniti se na severnovzhodno stran reke. V teh bojih je bilo v zadnjih dneh ujetih okrog 9000 ruskih vojakov in oficirjev.

Skupine madžarskih bombnikov so uspešno napadle zbirajoče se sovražne čete ter oddelke na umiku. Sovražno letalstvo je le malo posegalo v borbe. Madžarsko protiletalsko topništvo je sestrelilo tri sovražna lovska letala in dva bombnika. Na ta način se je zaključila druga faza operacij. Med Zbruščom in Bugom so morale madžarske čete premagati razen sovražnega odpora tudi velike terenske težave. V treh tednih so madžarske čete prodrle celih 300 kilometrov globoko v sovražno ozemlje.

Nemško vojno poročilo

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 3. avg. Vrhovno poveljništvo je objavilo danes naslednje poročilo:

Pri uničenju sovražnih oddelkov zapadno od Pejpuškega jezera je bilo ujetih okrog 10.000 mož, razen tega pa zaplenjeni številni oklopni vozovi, topovi in drugo bojno orožje.

Na ostalih delih vzhodne fronte potekajo operacije uspešno.

Močni oddelki bojnih letal so zadnjo noč z dobrim učinkom bombardirali vojaške naprave v Moskvi.

V boju proti angleškemu ladjevju za preskrbo je bilo letalstvo včeraj in zadnjo noč posebno uspešno. Uničilo je v močno zaščitenih konvojih pred angleško vzhodno obalo 6 trgovskih ladij, med njimi dve petrolejski s skupno 40.000 tonami, in hudo poškodovalo velik tovorni parnik. Pri Faroerskih otokih je bila zažgana trgovska ladja.

Uspešni napadi nemških bojnih letal so bili zadnjo noč usmerjeni na razna letališča na angleškem otoku.

Pred nizozemsko obalo sta dva pristaniška zaščitna čolna sestrelila po eno angleško bojno letalo.

Angleško pomorsko oporišče Aleksandrija je bilo v noči na 2. avgusta bombardirano od nemških bojnih letal.

Angleška bojna letala so odvrgla zadnjo noč na nekaterih krajih severnozapadne in severne Nemčije neznatno število razdiralnih in zažigalnih bomb. Šibke sile so prodrle do Berlina, zaradi protiletalske obrambe pa so mogla samo posamezna letala doseči jedro mesta. Med civilnim prebivalstvom je bilo nekaj izgub. Tri angleška bojna letala so bila sestreljena.

Velike sovjetske izgube

Berlin, 3. avg. s. Po dosedanjih podatkih je bilo v petek uničenih 129 sovjetskih letal. 77 jih je bilo sestreljenih v letalskih spopadih, 52 razdejanih na vzletišču. Nemški letalski napadi na sovjetske transporte so se tudi včeraj uspešno nadaljevali. V srednjem odseku fronte so nemški bombniki napadli sovjetski oklopni vlak in ga z bombami popolnoma razdejali. Sovražnik je imel hude izgube. V južnem odseku so nemška bojna letala bombardirala važno prometno križišče. Zadete so bile železniške naprave, razdejani tiri in nekaj skladišč je pričelo goreti. Druga letala so napadla cestna križišča in jih razdejala. Skupina nemških lovcev pod vodstvom majorja Trautlofta je dosegla v petek svojo 1000. letalsko zmago.

Rim, 3. avg. s. Zvedelo se je, da je nekemu nemškemu oklopnemu zboru uspelo v štirih tednih izločiti iz borbe 566 sovjetskih tankov, 233 poljskih topov, 151 protitankovskih in 21 protiletalskih topov.

Ugoden potek nemških operacij

Berlin, 3. avg. s. Vojne operacije na vzhodu potekajo nespremenjeno ugodno, trdi zadnji komunike vrhovnega nemškega poveljništva. To pomeni, da operacije napredujejo po načrtih generalnega štaba, dasi pridobivanje terena ni namen nemških operacij, ki streme samo za razdejanjem sovražnih armad. Oddelki nemške pehote, ki napredujejo peš in se borijo kljub nepopisno slabemu stanju cest, prehodijo v 36 urah razdalje nad 100 km. Ni še preteklo niti 6 tednov vojne in nemške čete so vdrle več kakor 800 km daleč na sovražnikovo ozemlje. »Naše čete se bore daleč od domovine«, piše Helmuth Sundermann v »Börsenzeitung«, in že napori teh pohodov bi morali zmanjšati hitrost napredovanja, kajti zračna pot ni ona cesta, ki jo morajo vojaki prehoditi peš. Teren in ceste imajo za pešca posebne zahteve. Skušnja kaže, da znaša 1000 m po zemljevidu v resnici najmanj 1250 m, kar se [illegible] da znaša 800 km, ki so jih naše čete prešle na sovražnikovih tleh, nič manj kakor 1000 km na terenu, ki ga je bilo treba osvojiti v borbah.

»Völkischer Beobachter« vprašuje, ali bi rdeči vojaki prispeli do Königsberga, in pristavlja, da bi bili danes že v Kasslu, če bi z enako hitrostjo napredovali v smeri proti Nemčiji. Če bi bila ruska armada uspela pri Bialystoku v smeri proti severu, potem bi bila danes s to hitrostjo že dosegla obalo Severnega morja, razen tega pa bi bila zavzela tudi že Berlin in bi bila sedaj že daleč onstran Hannovra.

Če bi te razdalje primerjali s kraji v Italiji, potem lahko ugotovimo, da je v prvih štirih tednih ena izmed nemških edinic v borbah napredovala 765 km daleč ali skoraj toliko kakor od Milana do Napolija.

Slediti dogodkom na nekdanji zapadni fronti je bilo lahko, ker so bila tamkajšnja imena splošno znana, vzhod s svojimi ogromnimi razdaljami pa je neznan. Ozemlje, ki so ga zasedle nemške čete, ustreza obsegu nemškega ozemlja, toda medtem, ko so v Nemčiji znane stotine mest in številne reke, je na vzhodu morda samo pet ali šest mest, ki jih splošnost pozna, in le nekaj rek, katerih imena so se ljudje naučili v šolah. Pred šestimi tedni je ta neznana obsežnost še ogražala vzhodne meje Nemčije, danes pa je od Berlina do prve črte na fronti 1500 km. Nemčija, ki je bila še pred šestimi tedni izpostavljena najhujšim grožnjam, je sedaj sigurna in vse prazne govorice moskovskih izdajalcev in njihovih londonskih zaveznikov ne morejo ničesar spremeniti na tem dejstvu. Besedne zmage, s katerimi se krasijo, niso utegnile utrgati Nemcem niti enega samega kilometra ozemlja niti ustaviti neprestanega napredovanja nemške vojske. Vsi napori težkih pohodov proti vzhodu bi morali sami zase ustaviti naše vojske, toda to ni samo preizkušnja, to je več: To je borba za biti ali ne biti naše generacije in človeške civilizacije, — tako zaključuje svoj članek Sundermann.

Letalski napad na Malto

Topniško obstreljevanje pri Tobruku — Ofenzivna akcija posadke v Uolkefitu

Glavni Stan Oboroženih sil je objavil 3. avgusta naslednje 425. vojno poročilo:

Oddelki Kr. letalstva so bombardirali pomorsko oporišče Malto.

V severni Afriki topniška delavnost na fronti pri Tobruku. Naši letalski oddelki so odvrgli razdiralne in zažigalne bombe na železniško postajo Marsa Matruch, kjer so nastali požari.

V vzhodni Afriki so hrabre čete posadke v Uolkefitu znova dokazale svoj vzvišeni duh in svojo občudovanja vredno vztrajnost. Močan oddelek teh čet, dobro podprt od nacionalnih oddelkov, je pod poveljstvom podpolkovnika Gonnelle izvršil drzno ofenzivno akcijo, pri kateri je prodrl globoko v vrste sovražnika, ki je imel hude izgube.

V Sredozemlju je eno naših letal s torpedom zadelo veliko sovražnikovo enoto.

Z bojišča, 3. avg. s. V severni Afriki je položaj ustaljen. Značilne so zanj stalne akcije patrol in topništva, ki se razvijajo v glavnem v ponočnih urah, ker tedaj poneha vročina, ki je podnevi nevzdržna. Angleži so v zadnjih dneh napadli s svojimi letali italijanske postojanke v tobruškem odseku, a vselej zaman, tako da so jih nazadnje opustili. Ob svitu lune je bilo mogoče italijanskim in nemškim topničarjem sistematsko obstreljevati angleške utrdbe, pristanišek naprave, skladišča in rezervoarje, kakor tudi ladje v tobruški luki. Pri teh napadih je sodelovalo tudi nemško letalstvo, ki je doseglo velike uspehe. V odseku pri Sollumu je sovražni tank skušal izvesti izvidniško akcijo, a je bil nemudno prisiljen k umiku.

Berlin, 3. avg. s. DNB poroča, da so v času od 27. do 30. julija nemški lovci v zapadnem Egiptu napadli in uničili na bojišču 16 tovornih avtomobilov, osebni avto in motorizirano cisterno. Ti uspehi so tem pomembnejši, ker so nemški bombniki že prej razdejali progo Aleksandrija—Marsa Matruh. Angleži so zato prisiljeni oskrbovati bojišče pri Sollumu z vsem potrebnim z motornimi vozili.

Delo italijanskih podmornic

Lizbona, 3. avg. s. Zvedelo se je, da je španska ladja »Campache« izkrcala v Ponta Delgati na Azorih 58 brodolomcev, ki so pripadali angleškim trgovinskim ladjam, ki so jih torpedirale italijanske podmornice.

Stalinov odgovor Rooseveltu

New York, 3. avg. s. Stalin je poslal Rooseveltu odgovor na njegovo posebno spomenico, ki mu jo je prinesel Harry Hopkins. V svojem odgovoru je zahteval takojšnjo pomoč. Baje je izjavil, da Sovjetska zveza ne bo mogla vzdržati več nemškega pritiska, če ji Američani kmalu ne bodo dali na razpolago večjih množin orožja.

Kodanj, 3. avg. s. Iz New Yorka so prispele vesti, da je Harry Hopkins v Moskvi skušal doseči osnovo za rusko-ameriško vojno sodelovanje. Hopkins je Stalinu predlagal, naj bi Rusija opustila komunistično propagando v Zedinjenih državah, ki bi se zavzele, da se ohrani sovjetski režim v Rusiji.

Taka pogodba je nemoralna, tako s kapitalističnega kakor krščanskega in boljševiškega vidika. Vedno jo bo mogoče lahko prekršiti, ceno zanjo pa naj bi plačala Evropa. Roosevelt je tako enkrat dokazal, da je pravi provokater in da si zares prizadeva, da bi se svetovna vojna čim dalje nadaljevala.

Kaj pripravlja Wavell

Berlin, 3. avg. u. V tukajšnjih diplomatskih krogih je opaziti največje zanimanje za najnovejši razvoj dogodkov na Bližnjem vzhodu. Pozornost je izzvala predvsem konferenca v Damasku, kjer so se sestali pod angleškim vodstvom zastopniki Iraka, Sirije, Transjordanije in Palestine in na katerem so razpravljali o angleškem panarabskeem protektoratu. V to svrho je pričela Velika Britanija pritiskati tudi na vse ostale še nezasedne arabske dežele. O tem priča predvsem zadnja kriza egiptske vlade, koncentracije angleških čet na iranski in afganistanski meji. Pritisk na ti dve deželi naj bi se še ojačil z ruske strani, kjer naj bi koncentriali nekaj ruskih divizij v Turkestanu in vzdolž Amurdarije.

Sedaj so si nemški krogi na jasnem, zakaj je bil Wavell premeščen iz Kaira v Indijo. Dognali so, da organizira novo ogromno fronto. Na severozapadu naj bi se ustvarila zveza s sovjetsko fronto, za primer, če bi se morale ruske sile umakniti na drugo stran Dona, na zapadu pa z afriško fronto za primer, če bi se nemške klešče tam še bolj stisnile. Ni dvoma, da je Hopkins, ki je včeraj zapustil Moskvo, govoril z zastopniki Kremla o teh angleških načrtih. Gotovo je predložil Stalinu, da je le v tej obliki mogoča koordinacija angleškoruskih vojnih operacij. Prvenstvenega pomena je, da kavkaški petrolej ne pride v nemško posest.

Wavell pa organizira še drugo fronto na Daljnem vzhodu, ki bi šla od Birme preko Čangkajškove Kitajske do vzhodne Sibirije.

Zanimivo je, da so Japonci spregledali ta Wavellov načrt in da so pričeli v zadnjih dveh tednih preko Koreje in Japonskega morja prevažati velike oborožene sile na mandžursko mejo. Japonske sile se že razvrščajo vzdolž Amurja.

Izmišljotine angleške propagande

Berlin, 3. jul. rs. V pomanjkanju rdečih in angleških zmag začenja sovražna propaganda, ki ji pomagajo tudi nekateri ameriški listi, govoriti o mogočni sovjetski protiofenzivi, ki jo bo Stalin »začel, brž ko bo Nemčija poslala v boj svoje zadnje rezerve«. London navaja celo točen dan boljševiške protiofenzive, ki naj bi se začela v približno 14 dnevih, in pristavlja celo, da bodo boljševiki v ta napad poslali tri milijone ljudi. Da bo ta 15dnevna doba Angležem hitreje minila, zagotavljajo za sedaj toliko, da so se nemške operacije na vzhodni fronti prav za prav ustavile, povrh tega pa, da so nemške izgube tako velike, da prav za prav nemška vojska praktično ne more nadaljevati operacij, toda to še ni vse. Sovražna propaganda navaja tudi ogromno število generalov, ki so se baje sami usmrtili ali pa so bili odstavljeni in internirani. Podrobnosti o tem so naravnost gorostasne. Trenutno se je lažniva sovražnikova propaganda poslužila usode letalskega armijskega generala Udeta, o katerem pravi, da ga je dal maršal Göring zapreti, nakar se je seve Udet sam ustrelil. Ta legenda je skoraj teden dni krožila po vseh brzojavnih in telefonskih zvezah sovražnika. Pretekli četrtek pa je samomorilec Udet imel z nekim ameriškim novinarjem razgovor in ta novinar je svomu listu poslal kolone dolga poročila o letalskem generalu, toda kljub temu angleški informacijski minister še vedno vzdržuje trditev, češ da Nemci še niso dovolj izčrpno demantirali samomora gen. Udeta. Ta Udetov primer ni izoliran v angleški informacijski službi.

Amerika in Francija

Washington, 3. avg. u. Zedinjene države so opozorile vlado v Vichyju, da bodo v bodoče ameriško francoski odnošaji odvisni od odpornosti Francije proti osi in predvsem od tega, ali se položaj v francoski Afriki ne bo spremenil.

V zvezi s tem je Sumner Welles izjavil novinarjem: Odnošaji s francosko vlado v Vichyju in francoskimi oblastmi v francoskih kolonijah se bodo ravnali po učinkovitosti francoskih prizadevanj, da se očuva francosko ozemlje pred vsako tujo oblastjo in kontrolo, predvsem pa napram onim silam, ki hočejo razširiti svoje gospostvo z zavojevanjem ali grožnjo s silo. Poslednja francoska pogodba z Japonsko pomeni važne koncesije v prid Japonske, ki bo s oprišč, ki si jih je pridobila v Indokitaj, lahko operirala proti drugim narodom, ki so sedaj francoski prijatelji. Pogodba je ustvarila položaj, ki neposredno vpliva na življenjske probleme ameriške varnosti.

Zapadna fronta

Berlin, 3. avg. s. **Nemško letalstvo je v petek razvilo zelo živahno delavnost v angleških vodah. V prekopu pri New Castleju je bil potopljen velik 6000-tonski prevozni parnik, enaka usoda pa je zadela tudi 10.000-tonsko petrolejsko ladjo. Druge ladje so bile hudo poškodovane v Portlandu, med njimi 9000-tonski transportni parnik.**

Sestanek turške narodne skupščine

Ankara, 3. avg. s. **Jutri se bo sestala turška velika narodna skupščina, v torek pa parlamentarna skupina ljudske stranke.**

Dokumenti o angleških grozodejstvih v Cirenaiki

Uvodne besede Ministra Aleksandra Pavolinija

V kratkem bo prišla v prodajo zbirka ilustriranih dokumentov z naslovom »Kaj so Angleži počeli v Cirenaiki«. Za to knjigo je Minister za ljudsko kulturo Aleksander Pavolini napisal naslednji uvod:

Zima, 1940-41: Britanski imperij koncentrira svoje medkontinentalne sile za borbo proti Italiji, ki je angažirana na petih frontah. Z najboljšim orožjem, kar ga je bilo izdelanega doma, se pojavijo v Egiptu angleške, avstralske, indijske in novozelandske sile pod zaščito najjačjega brodovja na svetu. Po 25 dneh odpora pade trdnjava Bardija v sovražne roke, baš ob zori 5. januarja, ob zori 12. aprila pa so italijanske in nemške čete Bardijo zopet zavzele.

Začasna angleška okupacija Cirenaike je torej trajala, če se izvzame tobruška trdnjava, 96 dni. Za važnejše centre je trajala celo manj, 70 dni za Derno, 57 za Bengazi, toda kolike množine ruševin in koliko sramotnih dejanj.

Ta knjiga priča o vsem tem na osnovi neovržnih dokumentov, ki smo jih zbrali s pomočjo oboroženih sil, Nacionalne Fašistične Stranke in ministrstva za italijansko Afriko. Tu govore vojaki in kolonisti, prvaki in funkcionarji, duhovniki, novinarji in bolniške sestre. Bojevniki dveh dežel in prebivalstvo lahko potrdijo od točke do točke, da je vse skrupulozno resnično, kar je tu navedenih dogodkov, da je vse opremljeno z vsemi mogočimi podatki in navedbami. Fotografski stroji so dodali svoje poroštvo. Treba bi bilo samo še pripomniti, da s temi dokumenti ni izčrpano vse vprašanje. Te strani obsegajo sicer absolutno avtentičen, a po sili razmer nepopoln izbor neravno mnogo obsežnejšega gradiva. Oni, ki so kdaj poslušali židovske glasnike, ki nesramno zagovarjajo borbo proti osi kot borbo proti barbarstvu, naj jih izvolijo prebrati.

Naj izvolijo to knjigo brati oni, ki še govoričijo na enem ali drugem koncu sveta o neki višji anglosaški civilizaciji. Naj izvolijo brati oni, ki pravijo, da so Angleži iz l. 1941 drugačni, kakor so bili oni iz l. 1649 in na vsak način različni od karaibskih piratov, različni od Cromwellovih »repastih glav«, ki so se pečale z množestvenimi zločini in umorstvi otrok na grmadah, različni od pretepačev in nasilnežev generala Lakeja v Irski, drugačni od požigalcev indijskih vasi in uničevalcev »Cipaysov«, drugačni od pobijalcev burskih žena. Naj le čitajo, da, naj se le nauče!

Treba je priznati, da se je v Cirenaiki metodično in vneto nadaljevala tako sijajna tradicija, a Angleži so dali nov blesk svojemu staremu grbu nečasti. Sistematsko so, da ni kaj reči, plenili po hišah, trgovinah in uradih. Dobro je bilo organizirano tatinsko odnašanje opreme. Impozantno je število tatvin in napadov. Bili so oropani muzeji ter onečaščeni grobovi. Nasilje se ni omejilo na zdrave in jake ljudi, marveč se je znašalo tudi nad ranjenci in bolniki v bolnišnicah. Žene so bile posiljene, tudi italijanske žene vpričo Arabcev. Italijanske državljane so pobijali za sport, za vaje v streljanju, za preizkušnjo orožja.

Ničesar torej niso opustili. To so pač razlogi za ošabnost, general Wavell, general Wilson! Tem bolj, ker nobeno opravičilo kakršnegakoli značaja ne kazi popolne in cenene sramote teh dejanj. Očitno ni bilo razlogov za represalije. Da so angleške in avstralske čete nastopale stalno v pijanosti, je samo obremenilna okoliščina, ne pa izgovor in naj nihče ne poreče, da so bili to Avstralci in ne Angleži. Nasprotno so bili tudi Angleži, kakor pričajo dokumenti v knjigi o tem. In ti Angleži ob pravem trenutku niso niti zaostajali za Avstralci, v ostalem pa so oni poveljevali, je poveljeval Henry Maitland Wilson.

In kakšnega porekla so Avstralci, če ne angleškega? Onih tisoč 10 dosmrtnih robijašev in 153 kriminalnih žena, s katerimi je neki Anglež 25. januarja l. 1788 ustanovil moderno Avstralijo v Port Jacksonu, so bili pravega angleškega rodu. Po zakonu usode, ki ustvarja zgodovino in ki si včasih dovoljuje vzore in kontraste, spomina vredne in mnogo pomembne antiteze, so Angleži in Avstralci bestialno napravili silo prebivalstvu Cirenaike, ki je z vidika človeške civilizacije eno najvzornejših. Ne mislim samo na ponosno, gosposko zadržanje Bengazijcev in ostalih sorojakov v času mučeništva. Hočem povedati predvsem, da je to ljudstvo v Mussolinijevi dobi oplodilo puščavsko obalo, gradilo mesta in kraje in vasi sredi peska, odkopavalo rimske spomenike kot znamenje nekdanje viteške ustvarjalne sile. Ko je bil svet priča preseljevanju 20.000 ljudi pod vodstvom Italba, so sami Anglosasi v svojih listih hvalili to dejanje. Toda bili so časi, ko so si oni Italijo še predstavljali kot trajno in vdano proletarsko deželo, namenjeno delu v puščavi, v močvirjih, ki sta ji usojena znoj in beda. Sedaj, ko se je Italija dvignila, da udari, da prepili, da raztrže vrige, sedaj so lahko pač metodično rušili hiše in cerkve, občudovanja vredno kulturo onih 20.000 naseljencev v Cirenaiki.

Vse se bo obnovilo, obnova je celo že v teku, toda v srcu italijanskega naroda je ostal spomin na to podlo nasilje in vandalstvo in ostal bo tudi še v bodoče. Ni napak, da se ta publikacija prav spričo svoje skrupulozne točnosti objavi nekaj časa po dogodkih. To je gradivo, ki ga ni mogoče vezati na dane okoliščine, na določeno uro. To je dejansko spomin, ki ga je treba ohraniti, tako da bo neporušljiv. V celoti je to velika izkušnja za Italijane, ki ne znajo vedno toliko sovražiti, kakor je prav. Drugim, ki imajo drugačno misijo, pripada beseda oprostitve, nikakor pa ne nam, ki smo ljudje borbe, ki je za nas sovraštvo eno izmed orožij, potrebno prav toliko kakor top.

Med Sirto in Marmariko, kjer se je tovarištvo med Italijani in Nemci utrdilo spričo enostavnega bratstva v orožju, se je tudi odločilno poglobilo sovraštvo proti Angležem. Če mi na teh straneh razvrščamo te dokumente, se to ni zgodilo, da bi iz tega izvajali kakšen nekoristen in smešen protest, marveč da ojačimo silo, ki nas bo povedla do končne zmage. Tistega dne bo sovražnik zadet v srce. Medtem mu je na čelu zapisano veliko znamenje nečasti. To znamenje se imenuje: Martiri Cirenaike. Tudi zaradi tega ga morajo Italijani današnjih in bodočih dni neizprosno sovražiti.

Nedelja v mokrih pasjih dneh

V Jakopičevem paviljonu so slovesno otvorili razstavo Gaspari — Smerdu — Dremelj

Ljubljana, 3. avgusta.

Kadar je stiska, mora biti človek že z malim zadovoljen. To načelo velja tudi za vreme. Letos kar ne pridemo iz neprestanega deževja, tako da smo sredi poletja pošteno prikrajšani za kopanje. A tudi nedelje, ki bi bile pripravne vsaj za kraiše izlete so tako redko posejane, da meščan že skoraj ne pride izza zidov.

Včeraj smo zopet doživeli po precej pustem deževnem in meglenem dnevu redko lep, jasen večer — nebo razkošno posuto z zvezdami — čez čas pa so se spet nabrali oblaki od vseh strani in zjutraj nas je pozdravilo pusto, precej težko obloženo ozračje. V teku prvih jutrnjih ur se je skušalo po malem zjasniti, vendar je vreme ostalo v splošnem neodločno. A že samo dejstvo, da ni pršilo izpod neba, je bilo ljudem dovolj v veselje, da so se podvizali na promenado in na sprehode, kolikor se je dalo.

Sicer pa nedeljsko življenje v mestu poteka po starem, privajenem kopitu. Kavarne in drugi lokali so zmerom številno obiskani, popoldne in do dovoljene večerne ure hite trume obiskovalcev v kinematografe. Danes je naša metropola postala bogatejša za pomemben dogodek. V Jakopičevem paviljonu so ob enajstih ob navzočnosti najuglednejših predstavnikov javne uprave in kulturnih ustanov ter številnega občinstva otvorili umetniško razstavo, na kateri prikazujejo svoja dela akad. slikar Gaspari, akad. kipar Smerdu in akad. medaljer Dremelj. Razstavljene umetnine vzbujajo upravičeno pozornost, in kakor kaže, bo razstava deležna številnega obiska. Razstavljalcem obenem želimo, da bi se jim nudilo čim več prilike uspešne prodaje.

Velika udeležba na letošnjem velesejmu

Letošnjega velesejma, ki se bo na pobudo Visokega komisarja vršil od 4. do 13. oktobra, se bodo udeležila največja nacionalna podjetja. Udeležba bo izredno velika in pestra. Prometni minister je dovolil 50% znižanje voznine za potovanje razstavljalcev in obiskovalcev ter za prevoz razstavnega blaga. Svojo udeležbo so že prijavila številna italijanska velepodjetja, kakor Fiat, Snia Viscosa, AGIP, Breda, Ansaldo, Montecatini, nadalje tobačna režija, Nacionalna federacija pokrajinskih agrarnih združenj ter številna druga podjetja, tako da bo letošnji velesejem do kraja zaseden in bo res reprezentativen.

SPORT

Vojska in žoga

Nove odločitve v pokalnem nogometnem turnirju vojaških moštev divizije „Isonzo“

Novo mesto, 2. avgusta.

Že mesec dni se vrši v Novem mestu veliki nogometni turnir za soški pokal, darilo poveljnika divizije generala Eksc. Federica Romera, katerega je organiziralo poveljstvo divizije Isonzo za posamezna nogometna moštva svojih edinic. Z organizacijo tega turnirja je divizija hotela nuditi svojim vojakom-sportnikom priliko, da tudi za časa vršenja vojaške službe razvijajo in izpopolnjujejo svoje sportne sposobnosti, obenem pa nuditi vsemu vojaštvu in ostalemu prebivalstvu z lepimi nogometnimi igrami koristno zabavo in na ta način tudi dvigniti v samem Novem mestu zanimanje za sport.

Celotna organizacija turnirja je v izkušenih rokah vodje »P« oddelka štaba divizije poročnika g. Medina, ki je s sodelovanjem posebne sportno-tehnične komisije, v katero so bili imenovani gg. poročnika Cumer in Bicchi ter podporočnik gosp. Brocca izdal pravilnik, prikrojen tovrstnim pravilnikom FIFE. Turnir je bil razdeljen v tri dele. V prvih dveh delih so se vršila izločilna tekmovanja, v tretjem delu pa bodo tekme finalistov po točkah.

Turnir se je pričel 3. julija in se ga je udeleževalo 8 vojaških edinic z 10 moštvi. Rezultati 1. dela tekmovanja so naslednji: 98. legija črnih srajc : Inžinjerci A 5:3 in 2:0 (p. f.); XIV. bat. možnarjev : Inžinjerci B 1:1 in 6:2; 23. pešpolk : CXI mitralj. bat. 1:0 in 7:1; 6. top. polk : 25. pešpolk 1:1 in 4:0; Bolničarji : CXI mitralj. bat. A 2:0 in 2:0 (p. f.)

V drugem delu tekmovanja sta v semifinalnih tekmah odigrala izločilne tekme para:

Bolničarji : XIV. bat. možnarjev 3:1 in 11:1; 6. top. polk : 23. pešpolk 2:0 (diskvalificiran), dočim je moštvo Inžinjercev A prišlo brez borbe v finale.

V tretjem delu tekmovanja se bodo odigrale finalne tekme, za katere so se kvalificirala moštva Inžinjercev A, Bolničarjev in 6. top. polka. Te tekme bodo odigrane po sistemu na točke, in sicer odigra vsako moštvo z drugim moštvom po eno tekmo. Zmagovalec turnirja bo moštvo, ki si pribori največ točk, v primeru pa, da bosta imeli dve moštvi enako število točk, se odigra še ena tekma med obema moštvoma. Istotako se ponovi ves finale, če bodo vsa tri moštva imela isto število točk.

Kot prvi par nastopita v nedeljo ob 18. uri na igrišču v Kandiji odlični enajstorici Inžinjercev A in Bolničarjev. Za tekmo vlada med prebivalstvom ogromno zanimanje, ker se bo predvidoma že na tej tekmi odločil pokalni prvak. Razen tega predvajata obe enajstorici res brezhiben, na najvišji tehnični stopnji stoječ nogomet in bo igra nudila gledalcem brez dvoma edinstven sportni užitek. V obeh enajstoricah nastopata tudi dva reprezentativca, ostali igralci pa pripadajo v pretežni večini italijanskim ligaškim in prvorazrednim klubom.

Sportno življenje na Dolenjskem

S prihodom italijanske vojske se je nenadoma razgibalo vse doslej tako mrtvo sportno življenje na Dolenjskem in posamezni sportni klubi so pričeli prav živahno delovati. Kakor vedno je tudi tokrat dala iniciativo metropola Dolenjske, kjer je novo ustanovljeni sportni klub »Novo mesto« pričel z nadaljevanjem tradicije in dela nogometne sekcije starega »Elana«.

S pomočjo italijanske vojske je sportni klub »Novo mesto« začasno uredil v Kandiji sportno igrišče ter odigral nekoliko tekem z različnimi vojaškimi moštvi. Istočasno pa je pokrenil akcijo za ustanovitev sportnih klubov v Črnomlju, Kočevju in Ribnici oziroma za poživitev dela v že obstoječih klubih. V teku meseca julija je Novo mesto odigralo prijateljske tekme s klubi v Črnomlju in Kočevju, prihodnjo nedeljo pa odigra tudi tekmo z Ribnico. Sporazumno s kočevskim, ribniškim in črnomeljskim klubom je bilo sklenjeno, da se organizira še v avgustu pokalno tekmovanje med vsemi štirimi klubi, ki bo imelo značaj tekmovanja za prvenstvo Dolenjske. Tekmovanje bo po ligaškem sistemu na točke s povratnimi tekmami, pokal pa bo daroval sportni klub v Kočevju.

Za to neoficielno nogometno prvenstvo Dolenjske je že sedaj med prebivalstvom veliko zanimanje. Klubi upajo, da jih bo pri njihovem sportnem delu podprlo vse prebivalstvo.

Pet minut z inž. Stepišnikom

Slovenski sportnik št. 1 pripoveduje, kako je delal in napredoval do sedanje stopnje. — Pripravljen je s svojimi skušnjami pomagati vsakemu, ki bi se hotel posvetiti njegovi disciplini

Zadnjič sem srečal našega metalca kladiva, pa sem ga naprosil za kratek razgovor. Prijazen kakor je on vedno, me je povabil k sebi z željo, naj pridem dopoldne čimprej. (Kot inženjer kemije je Milan sedaj po prihodu v Ljubljano brez službe).

Naslednji dan sem ob osmih potrkal na njegova vrata. Pogovor se suče prej o splošnih vsakdanjih dogodkih, no čez čas začnem z ofenzivo:

— Milane, sedaj pa kar od začetka, lepo po vrsti, prosim. Zanima me prevsem razvojna pot vsega tvojega sportnega udejstvovanja. Veš, kar od mladih nog dalje.

— Resno in intenzivno sem se pričel baviti s sportom v srednji šoli. Profesorji mi tega nikoli niso branili, in sicer je bilo torišče mojega udejstvovanja predvsem telovadba. Sedaj sem prepričan, da je telovadba podlaga, ki edina daje možnost uspešnega razvoja v atletiki. Saj vidimo, da je večina naših atletov izšla iz telovadskih vrst.

— Te ni morda kasneje študij na univerzi omejeval v delu na sportnem polju?

— Nikakor ne! Kot študent kemije sem se začel resno baviti z atletiko. Udejstvoval sem se v vseh disciplinah: v tekih, metih, skokih, ne da bi polagal važnost na dosego vrhunskega rezultata v posamezni disciplini. Povsem nepravilno je, da se danes atleti, ki še niso prekoračili 20 let, že specializirajo, pri čemer seveda trpi razvoj telesa in s tem zdravje

V teh letih sem bil petero- in deseterobojec, seveda brez vidnejšega uspeha. Važno je bilo, da sem se bavil z vsemi disciplinami. Ko se je kasneje pokazalo, da mi posebno »leži« met kladiva, še vedno nisem opustil ostalih disciplin in telovadbe, kar mi je zelo pomagalo, da sem se mogel kasneje v svoji disciplini tako razviti.

Profesor Simiček dolgoletni trener grške atletske reprezentance mi je zatrjeval lani v Carigradu, da se imam zahvaliti za svoj rezultat dejstvu da obenem tudi telovadim na orodju, kar da mi daje možnost točne kontrole nad delovanjem telesa. (Videl me je, da sem pred tekmovanjem telovadil na drogu). Prepričan je bil, da zastopniki Grčije zato niso bili uspešni v metu kladiva, ker jim pač manjka orodna telovadba.

— Kako je bilo s tvojim prvim mednarodnim nastopom?

— Leta 1933 sem prvič nastopil v mednarodni konkurenci na Balkanskih igrah v Atenah in dosegel točno za 10 metrov slabši rezultat kakor letos pred nekaj dnevi. Poudariti moram, da nisem pri tem krstu občutil niti najmanjše treme, trdim celo, da me tuje tekmovališče nekako bolj zbere in dosegam zunaj boljše rezultate kakor doma.

— Kakšen vpliv je imel nate ta uspeh?

— Po tem rezultatu sem se s posebno vnemo posvetil kladivu kot svoji disciplini ter sem naslednje leto krepko napredoval in tudi zmagal na Balkanskih igrah v Zagrebu. Tedaj je moja zmaga (nad Goričem) in rezultat sam (izenačenje biv. jugo-rekorda) povzročil precejšnjo senzacijo. Zanimivo, da sem na državnem prvenstvu tri tedne pred tem zasedel samo drugo mesto s 7 m slabšim rezultatom.

Pozneje so prišla leta stagnacije in izpopolnitve tehnike, kar pa mi je bilo jako otežkočeno, ker sem naslednje leto diplomiral in neposredno po diplomi nastopil službo v Slovenski Bistrici. Mesec dni pred diplomo sem se še udeležil Balkanskih iger v Carigradu in zasedel drugo mesto.

— Kaj pa olimpiada v Berlinu?

— Berlinska olimpiada pomeni zame važen mejnik v razvoju metalne tehnike. Nisem dosegel sicer nikakega vidnega uspeha, pač pa sem priliko izrabil, da sem v razgovorih z najboljšimi metalci na svetu in njihovimi trenerji spoznal glavne obrise moderne tehnike metanja. V podrobnosti se seveda nisem mogel poglobiti, ker je bil čas za to prekratek, vendar sem izredno mnogo pridobil v tehniki in brzini obrata.

— Kakšni so bili sadovi teh izkušenj?

— Leti 1937 in 1938 mi je vzela vojaška služba. Tik pred koncem sezone 1938 sem uspel delno uporabiti izkušnje olimpiade in sem v Varaždinu prvič prekoračil 50-metrsko znamko (50,24). Leta 1939 sem se sredi poletja ponovno sešel z nemškimi metalci v Celovcu in si ob tej priliki razjasnil še ostala nejasna vprašanja. V prvi vrsti sem videl, da je bilo že početno vihtenje do tedaj popolnoma napačno, in mi je tako postalo jasno, zakaj nisem mogel napredovati, kljub intenzivnemu treningu.

Plodove teh izkušenj je prineslo l. 1940, ko sem tekmoval osemkrat in od tega presegel petkrat 50 metrov, od tega dvakrat čez 54 metrov. Bistveni napredek je bil v ritmični povezanosti vseh treh obratov, ki pa še ni dognana, ker bi sicer moralo »leteti« čez 58 metrov.

— Kaj je s tvojim letošnjim delovanjem?

— Vojna in vse, kar ji je sledilo, je preprečilo, da bi se mogel baviti s kladivom tako intenzivno kakor bi želel. Tako sem pričel trenirati šele sedaj, ko sem prišel v Ljubljano.

— In tvoj zadnji rezultat?

— Kondicija še ni taka, kakor bi bila, če bi bil opravljal svojo vsakdanjo službo. Smo na višku sezone in rezultat bi moral v običajnih razmerah biti boljši. Vendar vztrajno treniram in skušam preseči svojo lanskoletno znamko 54,64.

— Kakšne načrte imaš?

— Zaenkrat bom skušal uporabiti svoje bivanje v Ljubljani, da bom populariziral metanje kladiva in sem pripravljen s svojimi izkušnjami vsakomur pomagati, da mu ne bo treba iti po tako dolgi poti, ki sem jo moral prehoditi jaz sam.

Medtem sta Milanu oba mala junaka Miha in Aleška zlezla na kolena in zvesto poslušala očetov intervju.

Poslovil sem se še od prijazne gospe in stopil na dopoldansko razgibane mestne ulice, vse oblite s soncem... F. J.

Sport na Hrvatskem

Po precejšnji zamudi smo zdaj dobili v roke prve podrobnejše podatke o precej razgibani minuli nedelji v Zagrebu in med hrvatskimi sportniki.

Glavni dogodek zadnje nedelje je bila velika veslaška prireditev na Savi za prvenstvo mesta Zagreba, ki je bila dobro obiskana in je tudi v sportnem pogledu prinesla prav lepe izide. Vse točke, v katerih se je najbolj uveljavil znani veslaški klub »Gusar« iz Zagreba, so nudile napete borbe, čeprav se je videlo, da veslačem vendarle primanjkuje onega treninga kakor so ga imeli druga leta.

Gradjanski je v nedeljo poiskal svojega partnerja kar med nemškimi vojaki, in sicer v enajstorici nemških letalcev, s katerimi pa ni imel baš pretežkega posla. »Purgerji« so zmagali po premočni igri z 8:0 (3:0).

Druga zanimiva nogometna tekma onstran Save je bila v Karlovcu, kjer je isti dan gostovala precej močna reprezentanca Zagreba proti enajstim izbranim igralcem Karlovca. Zagrebčani so zmagali z 10:3 (5:1).

Poverjenik za sport in planinstvo na Hrvatskem je dal ustanoviti poseben nogometni podsavez v Mostarju. Za poverjenika je bil imenovan Drago Turkalj, državni uradnik iz Mostara.

Kakor poroča graška »Tagespost«, so imeli člani mariborskega Rapida pred kratkim svečan sestanek, ki ga je vodil predsednik dr. Blanke. V svojem govoru je predsednik opisoval vso klubovo preteklost od njegove ustanovitve leta 1918, potem pa sporočil, da je državni pokrajinski vodja dr. Ueberreiter v znak zaslug, ki jih je imel Rapid za ohranitev nemštva v Mariboru, zasigural Rapidu nemoteno delovanje v prejšnjem obsegu in s starim imenom. Za dr. Blankejem so se zvrstili še drugi govorniki, ki so tolmačili velike naloge, ki jih ima sport danes v življenju vsakega naroda.

Trije ljubljanski igralci

pred vstopom v tržaško »Triestino«?

Direktorij italijanske nogometne federacije se je te dni bavil z zanimivim vprašanjem, ki ga je sprožila tržaška Triestina v zvezi z angažiranjem treh ljubljanskih igralcev, ki so vsi trije po rodu iz Julijske Benečije, in sicer eden iz Gorice, dva pa iz krajev tržaške pokrajine. Gre za enega branilca ter dva napadalca enega ljubljanskih klubov, vendar nedeljski tržaški »Piccolo«, iz katerega posnemamo te podatke, ne navaja imen teh igralcev. List pravi, da so se pogajanja za prestop teh igralcev končala ugodno, potem pa je prišla vmes prepoved federacije, da noben italijanski klub ne sme angažirati jugoslovenskih igralcev, ki so zdaj člani klubov iz zasedenega ozemlja. Drugačna je stvar v primeru omenjenih treh ljubljanskih igralcev, ker gre za osebe, ki so rojene v starih italijanskih provincah. »Piccolo« pravi, da so ti primeri popolnoma podobni onim, ko so se iz Južne Amerike vračali v Italijo razni dobri nogometni igralci, in pristavlja, da mu še ni znano, kakšen sklep je glede tega sprejela federacija. Ne glede na to pa je zelo verjetno, da bo po tej poti Triestina le dobila možnost, da bo te tri igralce do začetka prihodnje sezone spravila v svoje vrste.

ŽSK Hermes (nog. sekcija). Redni treningi bodo zopet od jutri dalje, in sicer pod strokovnim vodstvom g. Žitnika. Obvezno za vsa moštva. Načelnik.
G. NEMI Italijanska slovnica

Začasni predpisi o ureditvi upravne službe v Ljubljanski pokrajini

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odreja, upoštevajoč, da v ustroju upravne službe v Ljubljanski pokrajini, ki je ostal skladen z zakoni bivše jugoslovanske države, poslujejo pokrajinski in državni organi, upoštevajoč, da so zdaj prvi kakor drugi brez razlike sestavni del Visokega Komisariata za Ljubljansko, pokrajino, glede na potrebo, da se nadzorovanje teh organov osredotoči na enem mestu in po možnosti v skladu z upravnim strojem Kraljevine, na podlagi brzojavne odredbe ministrstva za finance, št. 108.038, z dne 12. julija 1941-XIX in dokler se ne uredi stvar dokončno z zakonom:

Čl. 1. Vse dohodke in izdatke, za katere sta bili po ustroju bivše kraljevine Jugoslavije pristojni državna ali pokrajinska uprava, upravlja, če ni posebej odrejeno drugače, Visoki Komisariat, ki v mejah in po pogojih iz naslednjih členov odloča o izdatkih za civilno in politično upravo ozemlja.

Čl. 2. Računovodstvena služba finančnega ravnateljstva in pokrajinskega finančnega oddelka se usredi pri enem samem računovodstvenem uradu, postavljenem pod neposredno vodstvo ravnatelja, ki ga imenuje finančno ministrstvo. Osebje bivše jugoslovanske glavne kontrole, dodeljeno raznim državnim in pokrajinskim upravam, se prideli temu računovodstvenemu uradu z istimi posli, ki jih je opravljalo doslej. Računovodstvenemu uradu je naloga, da spremlja z lastnimi spisi in knjigami upravne posle po njihovem razvoju, da ugotavlja in nadzoruje finančne in imovinske učinke teh poslov in da skrbi za redno voditev računskih knjig in listin. V ta namen morajo upravni uradi priobčevati računovodstvenemu uradu vse podatke in listine, kolikor so upoštevani za ugotovitev in likvidacijo dohodkov in izdatkov, ali ki se kakor koli tičejo računovodstvene službe.

Čl. 3. Uradi, ki pobirajo dohodke, tako pokrajinske kakor tudi državne, odvajajo pobrane dohodke v celoti Hranilnici Ljubljanske pokrajine na posebni tekoči račun, glaseč se na Visokega komisarja.

Čl. 4. Za odrejanje izdatkov je pristojen Visoki komisar. Ta lahko prenese na podprefekta in druge podrejene poslovalce odrejanje izdatkov, ki posamez ne presegajo zneska 30.000 lir oziroma 3000 lir. Pri poslih tehnične vrste se sme ta meja 3000 lir zvišati do 15.000 lir.

Čl. 5. Pogodbe odobruje Visoki Komisar z odlokom. Visoki Komisar pa lahko prenese odobravanje pogodb, če njih znesek ne presega 30.000 lir.

Čl. 6. Izvrševanje del in nabav v lastni režiji mora predhodno odobriti Visoki Komisar. Kadar zadevni izdatki ne presegajo zneskov, navedenih v členu 4., smejo odrediti ta dela in nabave podrejeni uradi.

Čl. 7. Neposredna izplačila upnikom in nakazila podrejenim uradom odreja Visoki Komisariat s plačilnimi nalogi v breme tekočega računa, omenjenega v gornjem členu 3. Plačilni nalogi, podpisani po Visokem komisarju ali po poslovalcih, katere ta pooblasti, se morajo predhodno predložiti obenem z listinami, ki izpričujejo izdatek, ravnatelju računovodstvenega urada; ta ugotovi zakonitost izdatka, pravilnost obremenitve in ali so na razpolago sredstva po proračunu in tekočem računu, in če nima pomislekov, pristavi svoj vizum na plačilni nalog in pošlje tega Hranilnici Ljubljanske pokrajine hkrati s kopijo naloga v uporabo za njeno denarno poslovanje. Hranilnica pošlje vsak mesec izvršene plačilne naloge računovodstvenemu uradu po seznamu v dveh primerkih; en primerek se vrne hranilnici kot potrdilo.

Čl. 8. Za izplačevanje plač in pokojnin uporabljajo pristojni uradi še nadalje tekoče račune, ki jih imajo v ta namen pri Poštni hranilnici. V omenjene tekoče račune se ne stekajo dohodki finančnih uradov, ki se morajo po gornjem členu 3. v celoti odvajati Hranilnici Ljubljanske pokrajine, temveč se jim mesečno nakazujejo sredstva po veljajočih predpisih. Za samo izplačevanje plač poslujejo še nadalje dosedanje blagajne pri posameznih upravnih uradih.

Čl. 9. Če ravnatelj računovodstvenega urada ne bi priznal zakonitosti ali pravilnosti izdatka ali če bi mislil, da se ne sklada z načelom varčevanja, ki velja za izvrševanje proračuna, vrne zadevne spise v roke Visokemu komisarju s svojim pismenim poročilom. Če Visoki Komisar misli, da je treba izdatek kljub temu opraviti, izda o tem ravnatelju računovodstvenega urada pismeni nalog, priobči pa ta nalog takoj glavnemu državnemu računovodstvu hkrati z listinami, ki naj dokažejo njegovo upravičenost.

Čl. 10. Če ni razpoložljivih sredstev po proračunu ali če obremenitev ni pravilna, se pismeni nalog ne more izdati.

Čl. 11. Uradi iz člena 3. morajo predložiti računovodstvu Visokega komisariata vsako leto obrazloženi obračun o svojem poslovanju.

Čl. 12. Visoki komisar predloži konec vsakega računskega leta finančnemu ministrstvu računski zaključek o svojem poslovanju, opremljen s potrebnimi izpričevalnimi listinami in predpisno vidiran po računovodstvenem uradu.

Objave

Veseli teater. Od torka dalje nov spored! Začetek ob 20., konec pred 22. — Predprodaja vstopnic v Delavski zbornici od ponedeljka dalje od 10. do pol 13. in od 17. do 20. (—)

Pošta Moste pri Ljubljani ne bo poslovala za stranke od 4. do 9. avgusta zaradi popravila uradnih prostorov. Stranke naj se v tem času poslužujejo ostalih pošt v Ljubljani. Dostava pošiljk bo normalna.

E.I.A.R. RADIO LJUBLJANA

Ponedeljek, 4. avgusta.

7.30: Vesti v slovenščini. — 7.45: Pesmi in melodije. — 8: Napoved časa. — 8.15: Vesti v italijanščini. — 12.30: Vesti v slovenščini. — 12.45: Pisana glasba. — 13: Napoved časa in vesti v italijanščini. — 13.15: Službeno vojno poročilo v slovenščini. — 13.17: Simfonska glasba. — 14: Vesti v italijanščini. — 14.15: Pisana glasba pod vodstvom M. Fragne. — 14.45: Vesti v italijanščini. — 17.15: Glasba pod vodstvom M. Petralije. — 19: Italijanska ura prof. dr. Stanka Lebna. — 19.30: Vesti v italijanščini. — 19.45: Operetna glasba. — 20: Napoved časa in vesti v italijanščini. — 20.20: Predavanje v slovenščini. — 20.30: Radijski orkester pod vodstvom Draga Marija Šijanca. — 21.15: Predavanje v slovenščini. — 21.30: Filmska glasba, orkester pod vodstvom Angelinija. — 22: Koncert soprana Anzellottija. — 22.15: Koncert prof. Antona Trosta na klavirju. — 22.45: Vesti v slovenščini.

Bela Krajina, dežela zgodovine in lepote

Belokrajinska narodna nosa

Bela Krajina, ta naš najbolj periferni in zato včasih skorajda mačehovsko obravnavani košček naše zemlje, se nam je v novih razmerah na tesno približala in čez noč jo znamo ceniti kakor še nikoli. Po Gorjancih in Robu ločena od ostalih predelov Slovenije, je stoletja živela svojsko življenje in je zato ohranila mnogo prastarih posebnosti v ljudskih nošah in običajih do danes in po prvotni slovenski noši, ki je bele barve, je prejela tudi svoje ime.

Od nekdaj smo se radi zatekali v Belo Krajino kot k viru domačih starožitnosti in izročila, dandanes pa znamo ceniti tudi njeno stvarno, gospodarsko vrednost. Vabi nas kot dežela letovanja, saj ima izredno milo podnebje, sončno in brez megle, in je kopalna sezona ob njenih vodah zelo dolga. Kljub svojemu kraškemu značaju je skoraj povsem pokrita z gozdovi, njivami, travniki in vinogradi in napravlja pogled od zgoraj vtis lepe, zelene ravnice. Mnoge naravne lepote se nudijo obiskovalcem v slikovitih predelih ob Kolpi, zlasti pri Starem trgu, kjer teče v globoko zasekani dolini, pri Vinici, Adlešičih in pri Metliki, preden povsem preide v hrvatsko področje. Lepi pa so tudi vinogradniški kraji v semiški, črnomaljski in metliški okolici, kjer se med vinogradi bleste zidanice, ko beli golobi posejane po pobočjih. Slikoviti so stelniki, zasajeni z belimi brezami, ki so tudi ena izmed posebnosti Bele Krajine.

Ker je Bela Krajina nizka ravnina — povprečna nadmorska višina sega do 200 metrov — je dovolj, da se povzpneš že na majhen grič, pa se ti odpre lep razgled. Krasni so razgledi, ki se odpirajo ob prihodu preko sorazmerno visokih prelazov od severa ali zahoda. Najlepši je vsekakor pogled iz vlaka ob prihodu skozi semiški predor, a tudi pogled, ki se nudi s cest od Novega mesta, Žužemberka ali Kočevja, je vreden doživetja. Na razpolago pa je tudi mnogo privlačnih izletniških točk. Najbolj znana je Mirna gora (1048 m) s cerkvico sv. Frančiška in dobro oskrbovano kočo SPD. Z Mirne gore se odpira razgled čez vso Belo krajino, pa tudi preko sosedne Hrvatske tja do bosanskih gora. Najlažji dostop na Mirno goro je iz Semiča, od koder prideš v dobrih dveh in pol urah čez Kot, Kleče in Planino, mogoč pa je tudi dohod iz Črnomlja in s postaje Sela pri Otovcu skozi Rodine med vinogradi. Druga visoka izletniška točka je Trdinov vrh ali Sv. Jera v Gorjancih (1181 m), od koder je lep razgled preko Bele krajine in Hrvatske, od Zagreba do Kleka, pa tudi preko Dolenjske, vse do Kuma in Kočevskih hribov. Dohod na Trdinov vrh je mogoč iz Metlike preko Radatovičev — 4 ure hoda — ali pa iz Novega mesta. Priljubljena je znamenita božja pot Žeželj nad Vinico, izletniki in planinci pa radi obiskujejo tudi Preloko ob Kolpi, Vinji vrh pri Krupi, Plešivico nad Adlešiči in Kučer pri Podzemlju.

Belokrajinske vode nudijo mnogo prilike za kopanje, zlasti Kolpa, ki po svoji toploti prekaša gotovo vse slovenske reke. Zaradi njene tople vode je v nižjem toku možno kopanje mnogo delj ko drugod. Posebno pripravni prostori za kopanje v Kolpi so v Metliki, ki ima dvoje kopališč, na Vinici, pri Starem trgu, v Adlešičih, Podzemlju in Primostku. Druga za kopanje zelo pripravna reka je Lahinja, zlasti v Črnomlju, ki ima lepo urejeno kopališče, pri Gradcu in Primostku. Kolpa, Lahinja in drugi pritoki tudi nudijo mnogo prilike za vodni šport in ribolov.

Bela krajina ima kot prehodna dežela med Slovenijo in Hrvatsko zelo pestro zgodovino za sabo, pa ni čuda, da premore tudi mnogo zgodovinskih in umetniških spomenikov iz predzgodovinske in iz poznejših dob. Mnogo predzgodovinskih in rimskih spomenikov hranijo muzeji v Ljubljani, na Dunaju, pa celo v daljnem Mecklenburgu in Ameriki. Ostali pa so še sledovi številnih gomil in drugih zanimivosti iz dobe prvega življenja na Kučeru pri Podzemlju, pri Ogulinu pri Vinici, pri Pustem Gradcu in drugod, ki pričajo, da je bila Bela Krajina poseljena že od mlajše kamenite dobe, okrog 2500 let pred Kristusom. Iz rimske dobe, v kateri je Bela Krajina spadala k Panoniji, imamo znamenite razvaline Mitrovega templa pri Rožancu v bližini železniške postaje Sela pri Otovcu, kamen z rimskim napisom v zidu črnomaljskega mlina, v Loki pri Črnomlju in drugod. Iz staroslovenske dobe so znani grobovi pri smodnišnici pri Črnomlju. Na Vinici hranijo glagolski napis, dočim so glagolske listine iz Črnomlja spravljene pri akademiji v Zagrebu.

V srednjem veku je bila Bela Krajina z delom ostale Dolenjske dolgo časa samostojna mejna marka in se je imenovala Slovenska, pozneje Metliška marka. Imela je dolgo časa lastnega deželnega glavarja s sedežem v Metliki. Šele v drugi polovici 15. stoletja je bila priključena Kranjski. Usodna je bila njena obmejna lega za časa turških vpadov. Komaj 19 let po bitki na Kosovem polju, so Belokrajinci že doživeli prvi turški napad. Črnomelj in Metlika sta v tem času postala prva branilca slovenskega ozemlja proti Turkom. V Beli Krajini so začeli ob turških vpadih goreti prvi kresovi, ki so se vrstili potem proti severu čez vso slovensko zemljo in naznanjali prihod osvajalcev. Takrat je bila v Beli Krajini organizirana prva vojaška granica.

V srednjem veku in posebno za časa turških vpadov je nastala večina utrjenih naselij in gradov v Beli Krajini, ki so zdaj po večini že razpadli. Ohranjeni pa so še grad in komenda v Črnomlju, grad in komenda v Metliki, grad v Gradcu, ki ima krasen drevored z grbom Gusičev, rimskim spomenikom in mavzolejem, in grad Krupa, kjer so nekoč gospodovali grofi Blagaji. Pri Adlešičih je deloma že v razsulu grad Pobrežje, ki so ga iz vojaških razlogov sezidali vojskovodje Lenkoviči. V tej dobi je bil narejen tudi poseben trdnjavski pas na obali Kolpe pri Preloki nasproti hrvatskemu Prilišću in pri Vinici, ki je zdaj razrušen. V časih vojaške granice je bila Bela Krajina polna vojaštva. Za njega oskrbovanje so se tu naselil obrtniki in trgovci, tako da je dežela tedaj preživljala dobo splošnega gospodarskega procvita. Pozneje se je vojaška granica pomaknila proti jugu, posadke so odšle v novozgrajeni Karlovac in druge utrjene kraje bliže bosanski meji in prebivalstvo se je moralo poprijeti poljedelstva, ki je ostalo glavni način preživljanja vse do danes.

V najnovejšem času pa se Beli Krajini odpirajo nove možnosti v obliki tujskega prometa, ki spada med najpomembnejše panoge sodobnega gospodarstva. Na nas vseh je, da s propagando za to deželo, ki spada med bisere slovenske zemlje popravimo, kar je bilo dolga desetletja zamujenega.

Motiv iz belokrajinske vasi

L'ing. architetto Boris Kobe (alla sinistra) espone all'Ecc. Grazioli i piani del costruendo stabilimento balneare di Kolezija. — Inž. arh. Boris Kobe (na levi) razlaga Ekscelenci načrte novega kopališča v Koleziji

Pojdimo pogledat od Ribnice do Rakitnice!

Dolenja vas, konec julija.

Marsikdo se rad pobaha, da je bil že vsepovsod, da je prehodil ali prekolesaril po dolgem in »po čez« našo pokrajino, — Ribnice in njene doline pa še ni videl. Mnogo jih je, ki niso videli lepega ribniškega polja, ne poznajo šegavih Ribničanov, običajev in navad tega ljudstva, ki samo skrbi za svojo reklamo, ko hodi z reti, rešeti, obodi, škafi in drugo lončeno in leseno robo »po svajt', pozimi in polajt'«. Lepi kotiček naše zemlje zasluži pozornost izletnikov, saj je izhodna točka za turiste, ki si ogledujejo Kočevsko, našo Švico.

Iz Ljubljane prisopiha kočevski brzec v dobrih dveh urah v slavno dolenjsko metropolo Ribnico. Že kmalu onkraj postaje Ortneka se dolina odpre in se pokaže v vsej svoji mikavni slikovitosti. Tod so lepe izletne točke. Predvsem vabi stari grad **Ortnek**, dom nekdanjih Ortenburžanov, ki so naselili nemške naseljence pred dobrimi šest sto leti na sedanjem Kočevskem. Razvaline pričajo o mogočnosti nekdanjih grofov, ki so gospodovali Ribniški dolini in obširnemu kompleksu naokoli, dobršnemu delu Dolenjskega. Pot drži preko Sv. Gregorija po prijaznih gričkih, odkoder je očarljiv razgled po vsej dolini, v Sodražico. Sami znameniti kraji, ki so dali slavne može, med drugimi dr. Kreka in dr. Prijatelja. Sodražica je znano središče sühe robe. Tam izdelujejo bratje Ivanci vse orodje, »žlice vsake suorte, kokr s' ih izmislit muorte«. Daleč po svetu gre sodraška roba. Iz Sodražice prideš na znano izletno točko Travno goro, kamor Ribničani in izletniki od drugod prav radi zahajajo. Vasice ob pobočjih Velike gorè se bleščijo v soncu, med njimi kraljuje **Nova Štifta**. Malo v klanec — in kmalu si v Loškem potoku in na slovečih Blokah. Košček sveta, prijazen in vabljiv kakor malokatera druga postojanka na Dolenjskem! Če hočeš sem, oglej si mimogrede dolino lončarjev! Izstopiš v Ribnici, ki je eden najstarejših trgov Dolenjske. Ribnica je že od nekdaj središče vsega gospodarskega in kulturnega življenja v južno zapadnem predelu Dolenjskega. Prijazna lega, dobrohotnost prebivalstva, šegavost in dovtipnost pristnih ribniških grč — vse to daje še danes Ribnici svoj posebni čar. V tujskoprometnem pogledu se obeta lepa bodočnost. Iz svojih mladih let je Prešeren zapisan v »zlato knjigo« v ribniški šoli. Levstik in Stritar sta se učila ob govorici pristnih Ribničanov in Velikolaščanov. Da ne pozabimo Trubarja, ki je tukajšnji gospodi pridigoval pred 400 leti! Na trgu zraven znamenite cerkve z dvema stolpoma je vzidana spominska plošča Jakobu Gallusu - Petelinu, prvemu slovenskemu skladatelju, o katerem je pokojni g. Skubic dokazal, da je ribniški rojak. — Do lepih razglednih točk so iz Ribnice povsod markacije. Sv. Ana v Mali gori je lep sprehod, razgled nudijo »Stene« (Ribniški svatje) v Veliki gori. Pot je markirana in lahko dostopna. Greš iz Ribnice preko Kobile v Zadolje po krasnih smrekovih gozdovih, polnih ozona in zdravja — in v nekaj urah si na vrhu. Ali pa jo mahneš čez Nemško vas, Prigorico, Dolenjo vas in Blata mimo Obrha, kjer izvira kakor biser čista studenčnica Rakitniščica. Težko jo boš pil, poleti je ledena, pozimi pa zadosti topla. S Sten je nepopisno lep razgled po vsej dolini, po Dolenjskem tja do Gorjancev, ob jasnem, sončnem dnevu pa vidiš tudi gorenjske velikane. Vasice leže pod teboj spokojno, prepletene z belimi cestami. Tam na desni se temnijo kočevski gozdovi kakor črne poljane, kjer stoletne hoje pričajo, da marsikod še ni stopila človeška noga. V daljavi je Rog, na drugo stran Kurešček, Ahacij in daleč na zapadu Risnjak, Hrušica, Nanos in drugi vršaci. Tudi kraške jame so v Ribniški dolini, nekaj neraziskanih je v Veliki gori.

Po državni cesti, ki drži proti Kočevju, prideš v dobre pol ure v lončarsko **Dolenjo vas**, središče lončarske obrti v dolini. Še čvrsto žive lončarske družine, ki delajo lonce, piskre, sklede, latvice, šparovčke in drugo lončeno robo, ki jo prodajajo po vsej Ljubljanski pokrajini. Ob cesti še stojijo tu pa tam »ožage«, lesene barake s pečmi v obliki poloble, kjer se žge roba in kjer vasujejo očanci ob hladnih jesenskih in zimskih večerih. Še so lončarji v Dolenji vasi, Prigorici, Blatih in Rakitnici. Preden prideš sem, se ustaviš v Prigorici pri Nacetu, nekdanjem slovenskem gasilskem organizatorju, in pokramljaš z njim o starih časih.

Malo stran samujejo med lipovimi drevesi prijazne **Otavice**, ki so znane po najboljšem zraku v vsej dolini, menda zaradi ogromnega števila lip. Kajpada si marljivi Ribničani pridno služijo kruh z vsakovsrtnimi zelišči in cvetjem. Beladona, jelenov jezik, trček, lipovo cvetje, maline, gobe — vse to gre v poletnih mesecih kar dobro naprodaj. Posebno malin je dosti v kočevskih gozdovih. Nabiralci gredo zgodaj zjutraj v gozd ter se pozno vračajo s polnimi škafi. Posebno še dosti malin naberejo v Rakitnici; kadar je sezona, je vsa vas v gozdu in si pojo: »Mi smo malinarji — ga pijemo po dinarji...« Pridna rakitniška dekleta kajpak tudi precej zaslužijo in to se pozna na novih šerpah, oblekah, predpasnikih in — klobukih.

Tam pri Strmcu, Rakitnici in Ložini je konec Ribniške doline, konec marljivo obdelanega polja. Če greš po cesti, neprestano srečuješ vozove lesa. Furmani vozijo les v trg, saj je Ribnica središče izvoza ogromnih množin lesa. Velika gora, Strmec Auerspergovo območje in Mala gora so sloveči gozdovi. Zato se počasi razvijajo razne vrste lesenih obrti, ki obetajo novo gospodarsko poživljenje. Mnogo parnih in vodnih žag obratuje po dolini ob potokih Ribnici, Bistrici in Rakitnici. Dolina je elektrificirana, manjka pa nujno potrebni vodovod v južnem delu doline, kar se čuti posebno v poletnih dneh, ko ob suši usahnejo še mlake in je res prava muka zastran preskrbe z dobro, hladno, zdravo pitno vodo.

Ne moremo mimo tega, da je pobudo za razne predmete, ki naj bi se izdelovali v Ribniški dolini, dajala ribniška meščanska šola pod vodstvom ravnatelja g. Trošta. Šola je nekajkrat razstavila mojstrsko izdelane čutare, krožnike, doze, pladnje, svečnike — najrazličnejše predmete iz rezbarstva in strugarstva z učinkovito uporabo narodnega okrasja. Ne dvomimo, da ima ribniška lesna umetna obrt še lepo bodočnost. Industrijski predmeti te vrste, ki jih še uvažamo iz tujine, bi morali kar zginiti z naših tržišč.

Ribniška dolina vabi izletnike, ki še niso videli njenih krajev, zanimivosti, običajev in šegavosti in še niso slišali originalne govorice. Ko ne veš, kam bi šel v nedeljo, poizkusi enkrat peš ali s kolesom po Ribniški dolini. Spoznaj od blizu krošnjarja in lončarja! Oprtaj nahbrtnik z vsem potrebnim za pot — in še se boš vračal med šegave Ribničane.

— an.

V prirodi pri Kominu

V poletnem opoldnevnem snu leži pred nami razmeroma ozek, meter širok in mestoma meter globok jarek z bujnim povodnim rastlinjem. Kjer koli je gladina prosta rastlinja, se zrcali sonce v njej, blešči se na vse strani podvojujoč svetlobo svetlega dne. V tej svetlobi se kopljejo in sončijo v svoji deviški belini cvetovi bareda ali belega lokvanja (Nymphaea alba), ki si jih utikajo ljubke najade v svoje kodraste lase. Pravcata paša za oko je vodna gladina, posejana s temi cvetovi in z velikimi, na gladini plavajočimi okroglimi listi.

Če se napotimo pri Logu na Tržaški cesti k vasici Bevke, ki čepi s svojo cerkvico na gričku osamelcu, zatem pa dalje na Komin, kjer sta le dve hišici, nalik dvema gnezdoma lastovk na obali Ljubljanice in slednjič odtod le 10 minut navzdol ob Ljubljanici, naletimo na staro Ljubljanico — tako se namreč imenuje uvodoma omenjeni jarek. Stara Ljubljanica je bila širok stranski rokav — mrtvica — in se je polagoma z napredkom osuševalnih del na Barju zamočvirila in počasi posušila, a voda je le v začetnem delu jarka, ki se odvaja naprej v severni smeri od zelene, v soncu se bleščeče, nad tajinstvenimi globinami tekoče Ljubljanice, da bi krenil v oddaljenosti kakih 500 m od nje v vzhodno smer. Prav na tem kolenu med visoko travo pa se skriva v izvestni dobi leta raj lokvanjev. (Lokvanji so tako lepi, da so jih Bengalci izbrali nekaterim boginjam, na primer Brahmovi ženi Sarasvati, boginji znanosti, in Višnujevi ženi Lakšmi, boginji lepote, za prestol.)

A ne samo božanski lokvanj, tudi druge rastline najdemo tam, rastline. ki jih sicer redkeje srečujemo. Tako na primer mrzličnika (Menyanthes trifoliata), ki nam s svojimi koreninami prežene mrzlico in ki ga spoznamo na treh nazobčanih listih. Za svoj nežni rožnat cvet, ki se poraja v času ledenih mož, skrbi pa mrzličnik prav posebno ter ga zavije v nežen puh. Tu in tam zanese kaka ptica mešinko (utricularia vulgaris) v ta jarek, kjer se kmalu razraste. Je podobna nitjelistnemu vodnemu rmancu, ki se v naših akvarijih tako hvaležno razbohoti, samo da si mešinka na svojih nitih omišlja posebne majhne lovke v obliki zelenih mehurčkov, kamor se zatekajo majhne živalce, ki se v lovki razkrajajo, rastlina jih pa posrka. Mesojedka je torej kakor rosika in podobne. Zastopana je tudi rdečelistna domača ludvigija, rmanec, posamič tudi rumeni lokvanj in še mnogo drugih.

Kraljestvo boginje Favne je tudi obilno zastopano v našem osamljenem jarku. Izmed vodnih slinarjev je posebno številno zastopan mlakar z veliko stožčasto hišico, črni svitek, kalužnik, ki poraja žive mladiče, in drugi. Ribic je malo v tej vodki, kak koreselj, linj, pezdirek in posamezne belice, ki priplavajo nehote iz Ljubljanice v jarek, ko odpre Pluvius svoj jez na nebu, kadar poplavlja Ljubljanica vso obsežno ravan med Bevkami in Kominom na eni in med cesto Podpeč—Notranja Gorica na drugi strani. Stalno pa biva v tem jarku temnorjava, kačasta činklja z ljubkimi brčicami okoli gobčka. Je naš povodni barski zamorček. V akvariju, kjer je zemlja posuta z debelejšo plastjo mivke, se ne zariva v zemljo. ima pa še to prednost, da je neodvisna od kisika v vodi in pride, če ga ni, v presledkih po zrak na gladino, sicer se pa drži dna. Samo če se zračni tlak spremeni, nam oznanja že dan prej drugo vreme: plava namreč razburjena po akvariju. Prav tako se vede ob naglo prihajajočem neurju.

Pri Kominu, tokrat pa nekaj sto metrov po Ljubljanici navzgor, je še druga znamenitost. Na izvestnem mestu so med ostalimi tudi rimske legije često premostile Ljubljanico ali jo pregazile. Pozimi, ko postane voda plitka, je marsikdo že našel sulice, sekire, bojne sekire in drugo opremo; celo lep krožnik, pričujoč nam o tedanji visoki stopnji umetnosti, so potegnili iz ilovnatega dna. Ozrimo se sedaj naokoli, saj nas bo očaral pogled zlasti proti jugu. Tu se nam svetijo nasproti izpred temnega ozadja Krima in Srobotnika ljubke cerkvice z napol doraslih nežnih holmov. Sv. Ana kraljuje nad Podpečjo, zapadno poleg nje si je izbral sv. Jožef svoj griček, za njim in nižje sta cerkvici v Preserju in Kamniku, ob poti v borovniško kotlino pa sameva žalostna gora s svojim stolpom nad cerkvico. Krasen je ta raj in vreden, da ga z njegovimi sicer neslišnimi, a v srcu živo odmevajočimi melodijami uglasbi na platnu umetnik. Zaradi tega ni čudno, da ljubimo našo lepo, krotko, valovito pokrajino s tako globoko ljubeznijo. Idealno jo ljubimo, kajti dasi daje telesu malo hrane, nam pa s svojimi lepotami obilno hrani naše srce.

O. S.

»Povej mi, v kakšnem tonu govoriš prav za prav z menoj?«

»Nimam pojma, sem popolnoma nemuzikalen.«

Ignac Koprivec:

Zelenikov Vincek prosi botra

V fari je bil prvi pomladni sejem. Že vse jutro je po cestah mrgolelo ljudi. Kmet od Svetega Lovrenca je gnal pred seboj jarem volov želar iz Očesivcev je vlekel na vrvi plaho kravo, ki je sklanjala glavo k zemlji, zdaj zdaj pomahala z ušesi, odskočila, če je planil pes iz jarka proti nji, časih pa je zamukala, obstala ter gledala otožno in nekam brezupno po sveži trati, ki jo je težila majniška rosa.

Po cesti so drdrali vozovi. Tu in tam je dremal ob ročici mogočen kmet. Pipa mu je pozvanjala po prsih, dokler mu ni zdrknila iz ust Tedaj se je vzdramil, segel po nji, si jo prižgal, udaril leno po kobili, vpreženi v voz, in znova zadremal.

Na nekaj krajih so hodili sejmarji tudi v gručah Po deset in več jih je bilo skupaj. Ta je vlekel za seboj tele, oni enoletnega bikiča, drugi spet rejeno teličko. Glasno so se pogovarjali o cenah, ki utegnejo ta dan veljati na sejmu, bili čez rame živino z biči, ko pa se je ta spopadla, so se ustavljali ter jo razganjali Zdaj pa zdaj je kakšna krava komu tudi ušla Z repom je nekoliko pomahala pošvedrala z zadnjima nogama, dvignila glavo ponosno pred se in planila na kak bližnji vratnik, kjer se je zapičila v travo ko blazna. Ženske so jo lovile. »Ličika, na! Ličika, na!« so jo klicale. Segale so v predpasnik kot da ji prinašajo kak priboljšek Če se je dala ujeti, so jo pretepale, ako pa je pobegnila dalje, so zagnale tak vrišč, da so se ljudje ob cestah ustavljali in spraševali, kaj se je zgodilo.

Mirne kraje, ki jih je v navadnih dneh napolnjevalo le krakanje vran, krik kakšne pastirice in pa jezen glas gospodarja, ki je kričal za brazdo nad hlapcem, je prepojil vrveč šum. Nekaj čudnega, praznično nemirnega in skoraj vrtoglavega je planilo nad hrame, zajelo starše in otroke ter se vrinilo celo v cerkovnika, ki je tega jutra zvonil k maši pol šestih, ne da bi počakal do osmih, kot je bila ob sejmskih dneh navada. Očividno so zaslutili še psi, da ta dan ni eden tistih ko kmet vstane, napreže vole ter gre na polje ampak da je to čas, ko vse počiva, gospodinja pa sede globlje v tunjo ter privleče iz nje skoraj tolikšno gumpo mesa ko v največjih svetkih. Že rano zjutraj so psi namreč pobegnili čez plotove, se nastavili ob cesti, kjer so lajali na sejmarje in čakali, da jim kdo kaj vrže

»Ne goni kobile ko kak hlapec!« zavpije nad kmetom, ki je spal na vozu v vrbovem košu in se poljal po cesti po polžje, vesel kmet, ko se je pripodil na svojem lahkem vozičku mimo. »Samo roge privlečeš na sejem, če nekoliko ne zavreš.« Švrknil je z bičem ob kobili, se na vsa usta zarežal ter se odpeljal v diru dalje, da je enoletno žrebe, privezano zadaj za voz, trmasto poskakovalo. »Le divjaj, vrag!« je mrmral za dirjajočim vozom kmet v košu. Se boš že ustavil. Ne prideš daleč s tako naglico in s takšnim jezikom.«

»Kaj voziš sredi ceste, sakrament, da pošten kmet še mimo ne more!« so klicali mnogokje počasnim voznikom naglejši. »V jarek se umakni s svojo crgo, ali te pa postavimo na grivo.« Smehljali so se zbadljivkam, pri gostilnah so pa postajali, čakali drug drugega, pili na vozovih ter kričali nad gonjači, ki so gonili živino za cesto, da se ni opikala.

Zelenikov Vincek je to jutro pripasel krave do hlevskega praga že petdesetkrat. Vlačil jih je za vrv in govoril z njimi kakor s človekom. Hotel jih je odvrniti od paše, jih navdušiti za hlev, a krave so bile ta dan nore na travo. Same so se obračale nazaj v sadovnjak, se zapikovale v trato, po svoje pa je podaljševala pašo tudi Vinckova mati, ki se je pojavila od časa do časa na pragu, pogledala krave v prazne lakotnice in spodila pastirja od praga. »Le kaj se ti danes tako mudi, smrkovec ti grdi! Ko da bi brez njega ne mogli začeti,« je mumljala, fant se je pa cmeril. »Jezus, sejem bo končan, preden napasem, mati. Ne čujete krav, kako mukajo? Bom jutri dalje pasel,« je cvilil. Toda ni se dala omehčati. Ko pa ji je bilo cmerjenja okrog hrama le dovolj, je vzkipela. Z bičem je pognala Vincka v hram, sama pa je odvedla krave v hlev.

Saj je nekako razumela, da je fant ta dan neučakan. Četrto nedeljo v majniku pojde k birmi, danes si pa mora naprositi botra. Gotovo ga mika izvedeti, koga mu je določila. Saj mu ga je bila že izbrala, se z njim dogovorila, treba je bilo fantu le še predenj poklekniti ter poprositi in stvar bo urejena. Njegov boter bo gospod, ki je učitelj v domači fari. Nekoliko v so-

Pokrajina pod Kučerjem ob Kolpi

Življenje Leonarda da Vincija

Bil je resnično izreden človek umetnik, matematik, graditelj in strateg

Italija je v 15. stoletju doživela velik, siln čas. Takrat so stari vek nanovo odkrili. navduševali so se za umetnost Grkov in Rimljanov in proučevali njihove uspehe na področju ved. Bil je nemiren, nasilen čas. Napetosti iz političnih bojev so se prenesle v duhovno ustvarjanje. Vsevprek so si prizadevali, doseči najboljše in najpopolnejše — bil je to čas prerajanja, renesance, čas vsesplošnega tekmovanja. Nikoli poprej niso vladarji držav umetnike tako visoko cenili in spoštovali. Vsakemu izmed njih je bilo v ponos, da šteje največje slikarje in kiparje med svoje podložnike. Takrat sta bili umetnost in rokodelstvo še tesno povezani med seboj, iz obrti se je polagoma razvijala industrija. Svetni gospodje so vedeli, kako velik gospodarski pomen ima tehnika zanje. Vojevali so krvave vojne, da so cvetoče industrije presajali iz dežele v deželo. Iznajdbe so se smatrale za narodno lastnino. V Firenci je bila obrt posebno razvita in kakor drugod je tudi tu tekstilna industrija zavzemala prvo mesto. Tkanine iz Firence so slovele po vsej Evropi: umetnost barvanja škrlatov ni bila nikjer tako doma ko tu. Iz Nizozemske, Francije, Anglije in Španije so prihajale velike količine surovin, da so jih predelovali. Izdelovali so čudovito lepe svilene tkanine pa zlate in srebrne brokate.

Najprej skladatelj

V ta čas vseobčega procvita se je rodil Leonardo da Vinci, sodobnik Raffaela in Micheangela. Že za svojega življenja je kot slikar in kipar slovel daleč preko svoje domovine, a prav tako je zgodovina medicine, naravoslovja in tehnike na veke zapisala njegovo ime. Rodil se je 1452 v Vinciju, majhnem kraju pri Firenci. Njegova mati Katarina, ki ga je rodila izven zakona, je bila preprosto kmečko dekle, a njegov krušni oče, Piero da Vinci, član vladnega sveta, ki jo je nekaj pozneje vzel, ga je ljubil kakor lastne otroke. Že izza mlada je Leonardo vzbujal pozornost, ker je imel neodoljiv nagon, da vsako stvar, s katero je imel opravka, nariše. Njegove risbe so ugajale očetu pa jih je pokazal uglednemu florentinskemu slikarju, kiparju in zlatarju Verrochiju, ki je takoj spoznal, da se v fantu skriva velik talent, in ga je sprejel v svojo hišo. Tu je imel 14-letni Leonardo na prebitek prilike, da razmahne vse svoje moči. Slikal je, modeliral, zlagal verze in komponiral. Glasba mu je bila od kraja pri srcu pred vsemi drugimi rečmi. Okrog 1480 pa je zapustil Firenco in štiri leta prebil na potovanju po Italiji. Potem ga je knez Lodovico Sforza il Moro poklical v Milan, kjer si je na knežjem dvoru pridobil kot ceremonijer slavo in ugled. V Milan ga je privedel njegov skladateljski sloves, toda glasba je bila pretesen okvir za njegovega duha. Bil je neumoren na vseh koncih in krajih. Znamenita »Večerja« je bila samo eno izmed številnih njegovih stvaritev.

Anatom, inženjer in strateg

Petnajst let pozneje je odšel v Pavio, kjer se je posvetil anatomiji. Pa anatomija ga ni zanimala samo z umetniškega vidika, temveč se je tako poglobil vanjo, da je zaslovel kot eden največjih anatomov svojih dni. Gradil je prekope, zasnoval je ogromen spomenik knezovega prednika na konju. Sodobniki so strmeli nad modelom in skoraj niso mogli verjeti njegovemu načrtu, da bo spomenik vlil v bron. Na žalost pa se je začela vojna in francoske čete, ki so vdrle v mesto, so uničile model. Ko so Francozi 1499 zavzeli še Milan in je knez ubežal v Nemčijo, se je Leonardo vrnil v Firenco. Nekaj časa je bil nato vojni inženjer pri Cezaru Borgii in je zanj utrjeval mesta v Romanji. Iz pisma, v katerem je Cezaru Borgii ponudil svojo službo in ki je ohranjeno, jasno razberemo njegove vsestranske sposobnosti: gradil da bo lahke vojne mostove, ki se hitro zgrade, pa tudi hitro razdro, če je treba, napeljal bo vodo okrog utrdb in jo premostil z dvignjenimi mostovi, izdeloval bo topove, ki se dajo prevažati hitro, brez šuma in ropota. Lahko da gradi podzemske hodnike, z močnimi vozovi opremljenimi s topovi bo poizkusil vdreti v sredo sovražnika, prav tako pa ima pripravljena različna orožja in stroje za napad in obrambo na morju. A kadar bo spet mir, bi rad gradil palače in vodovode, poleg tega pa je še slikar in kipar.

Pošteno življenje — mirna smrt

Ko je izvršil svoje naloge za Borgio, ga je 1508 Milan, ki je bil še v francoskih rokah, poklical nazaj. Sedem let je bil tu vsestransko delaven kot inženjer, a mnogi prijatelji so mu zamerjali, da se več ukvarja s tehničnimi vedami kakor z umetnostjo. Prav zaradi teh nesporazumljenj je 1515 sprejel povabilo francoskega kralja Franca I., naj odide ž njim. Leonardo se je nastanil na kraljevskem gradu St. Cloux pri Amboisu ob Loari, kjer je preživel poslednja štiri leta svojega življenja. Ostal je v tesnem stiku s svojimi tovariši in učenci v domovini, ukvarjal se je dalje s številnimi in velikimi nalogami, gradil je prekope in je bil zmerom iskan svetovalec v vseh mogočih vprašanjih tehnike. Dne 2. maja 1519 je umrl, ljubljen in spoštovan od vseh. Nekoč je zapisal besede, ki bi jih bilo vredno vklesati v njegov nagrobni spomenik: »Kakor nam lepo in dobro preživljen dan prinese miren sen, tako nam lepo in dobro opravljeno življenje prinese mirno smrt.«

Njegova znanstvena dediščina

Urejenega znanstvenega dela Leonardo da Vinci sicer ni zapustil, vendar je njegova dediščina vredna občudovanja. Kakor je imel od malega navado, da je vsako stvar, s katero je imel opravka, risal na papir, tako je sproti zapisoval tudi vsako misel ali pobudo, od koderkoli mu je prišla. Te zapiske je zelo varno hranil in jih je kot svoj najdražji zaklad vzel tudi v Francijo s seboj. V testamentu je določil svojega prijatelja Melzija, da po vesti uredi in poradi to zapuščino, ki je štela nekaj nad 5300 listov. Toda ko je Melzi 1570 umrl, ni bilo nikogar, ki bi bil poskrbel zanje. Da Vincijeva znanstvena dediščina se je takrat raztekla po svetu. V Milanu so troje zvezkov s 1222 listi združili v znameniti Codice Atlantico, v Pariz je prišlo 12 zvezkov z 2200 listi, v Anglijo 1728 listov, drugi pa se nahajajo v Rimu, Turinu, Firenci in Benetkah. Vse njegove beležke so pisane od desne na levo tako, kakor da jih zremo v zrcalu, iz česar sklepajo, da je bil da Vinci levičar. Morda pa je ta način pisave nalašč izbral samo zato, da ne bi vsakemu nepovabljencu omogočil vpogleda v svoje snovanje.

Leonardo da Vinci, Mona Lisa

Matematik, vojni tehnik in graditelj mest

Več ko 250 let so bili Leonardovi spisi pozabljeni, kar je bilo za razvoj tehnike in znanja neprecenljiva škoda. Zaradi nepoznavanja njegovih del je zgodovina marsikatero misel in iznajdbo, ki jo je pred stoletji že Leonardo odkril, pripisovala drugim. Celo v Galilejevih delih najdemo marsikaj, kar je že sto let pred njim dognil Leonardo. Med vsemi vedami mu je bila mehanika očitno najbolj pri srcu. Mehaniko je nekje imenoval »paradiž matematičnih ved, zakaj tu žanjemo plodove matematike«. Tudi geometrijo, zlasti proučevanje perspektive, je motril z umetniškega vidika, prav tako optiko pa nauk o barvah in o toploti. Bil je vojni tehnik velikega stila. ‚Gradil je trdnjave, ki so kljubovale izstrelkom iz topov, pa spet topove, ki so jim vendar prišli do živega. Doba neprestanega vojskovanja mu je nudila obilo prilike, da se je ukvarjal s stvarmi, ki jih danes spet spoznavamo od blizu: bojne čelade, prsni oklepi, gibljivi jekleni ščiti, tanki, pa celo strupeni plini in protiplinske maske. Bil je velik graditelj mest — prvi je dal pobudo, da je treba v mestu uvesti sistem smotrno križajočih se cest. Postavil je zahtevo, da morajo biti ulice v mestu tako široke, kakor so hiše visoke ob njih. Mnogo in rad se je bavil z vodnimi zgradbami. Gradil je prekope in pristanišča, a ko je snoval obsežne načrte, se je zanimal tudi za vsako podrobnost in stremel za tem, da se z najmanjšimi napori dosežejo največji učinki.

Njegove pobude v letalstvu

Dal je mnogo pobud v gradnji strojev, a najmanj je znano njegovo pionirsko delo na področju letalstva. Želja po osvojitvi zračnih višav ga je mučila deseletja. Izdeloval je figurice iz tankega voska in jih polnil s toplim zrakom, da so letale po sobi v veliko strmenje njegovih prijateljev. Toda njegov sen je bil, ustvariti stroj, ki bi letel po vzgledu ptic. Bil je oster opazovalec in je temeljito proučeval vsa vprašanja zraka. Domneval je, da bi bil najbolj zanesljiv let v velikih višinah, nad oblaki. Pri tem je raziskoval zračne tokove in dal nekaj dognanj, ki so jih zlasti Nemci praktično uporabili v najnovejši dobi. Da Vinci je dobro vedel, da zavisi uspeh v konstrukciji letala od tveganih preizkušenj, a ni maral slediti vzgledu številnih predhodnikov, ki so z neuspelimi poleti pokopali sebe in svoje načrte. A če bi bil vendar napravil ta drzni poizkus in skušal poleteti, prav gotovo ne bi delil njihove usode — zakaj da Vinci je bil, ki je znašel tudi prvo padalo.

Izkušnja — mati umetnosti in ved

Tisto, kar Leonarda najbolj približuje duhu našega časa, pa je, da je vse svoje znanje in zasnove gradil na preizkušnji. Izkušnjo je imenoval mater umetnosti in ved. Pri vsem svojem velikem znanju pa nikoli ni postal suhoparen in čudaški, temveč je vsakogar, ki ga je srečal, presenetil po svoji redki človečnosti. Bil je krepka, plemenito grajena pojava, močan in zdrav, v vsem telesnem spreten in umeten, zabaven in duhovit. Prav kakor je ljubil človeka, je ljubil živali, zlasti konje in ptice, katerih umetnost bi bil rad posnemal. A ustvaril je tako velike stvari, da je njegov životopisec Vasari pravilno zabeležil vtis, ki ga ima človek ob njegovem delu: kar je ustvaril, ne bi bil mogel doseči človeški um, temveč je moralo biti darovano od boga.

Leonardo da Vinci, Bacchus

Sončno mesto Napoli

»Vidi Napoli, potem umri«, pravijo.

Težko je reči, katero mesto v Italiji je najlepše, kajti vsako ima svoje posebnosti zaradi katerih slovi: Rim kaže ponosno svojo moč in slavo perteklosti, Milan vabi kot središče trgovine, Napoli pa nudi toliko omamljive lepote, da se po pravici imenuje kraljica sončnega juga.

Kdor ni videl tega izrazito južnega mesta, si bo težko predstavljal to prekipevajoče življenje. Po ulicah, ki so tlakovane z lavo, se ves dan pretaka mešanica pešcev in vozil kakor velika živa reka, ki valovi vse do pozne noči. Hrupni glasovi prodajalcev, šum avtomobilov, koraki — vse se meša v nekak nedoločen šum, pesem ulice. Brez prestanka se steka in odteka živa reka, življenje kipi in vre.

Tu vidiš razkošje kakor v Parizu. Velike bogate trgovine. najrazkošnejši hoteli, mogočne palače iz samega marmorja, muzejska palača, študijsak palača, univerza, znamenite cerkve in kapele. Nenkrat se ulica razširi v manjšemu trgu podoben prostor »largo«, pa se spet zoži in teče v obliki ulice dalje ko velika arterija.

Zelo obsežen in lep je trg z imenom in spomenikom »nebeškega pesnika«, avtorja Divine Commedie, Danteja. Nešteto je spomenikov in slavolokov. Med palmami in bujnim južnim cvetjem stoje marmornati kipi, spomeniki preteklosti. Ob vsakem koraku se ti misel vrača v preteklost, vsepovsod se prepleta sedanjost z minulostjo.

Ob obali stoje sredi vrtov samih rož prelepe vile. Najlepša je villa Nazionale. Med cvetočimi grmiči stoji marmorni vodomet, spomeniki in kipi krase park. Tu se ob jasnih večerih, ko luna razliva svoj srebrni čar, shajajo domačini in tujci. Parki in vrtovi ožive, tihi gaji so polni šepeta ljubezni; pesmi done v noč, mehke melodije tožijo o bolečini neizpolnjenih sanj, o neutešenem hrepenenju. Čudovita noč boža sproščena srca in zakriva tisoč skrivnosti mondenskega mesta.

V ozadju pa mirno kakor dobrodušen očak noč in dan kadi svojo pipico Vezuv. Sam pooseblјeni mir je, preživel starec, ki mu ni mar življenja okrog sebe, ne vojne in nemirov, ki pretresajo svet. Toda ta mir je le navidezen, varljiv in se lahko vsak hip izprevrže v nenasitno divjanje. Kdo pač sluti in razume skrivnosti, ki utripljejo v njegovem srcu, ko tako nebrižno zre na svet pod seboj? Koliko rodov teh neznatnih ljudi je preživel, koliko človeških tragedij je šlo mimo njega. Videl je, kako gine moč in slava, bogastvo in lepota, videl vso ničevost življenja, rojstvo, moč in propast Partenope — zgodovino Napolija.

Pravljica pripoveduje, da so v davnih, davnih časih živele tu sirene, ki so s svojim glasom vabile popotnike. Ena izmed njih, Partenopa, je imela tako čudovit glas, da je vsakdo, ki jo je poslušal, pozabil na domovino, ženo in otroke in se dal zapeljati k skali, kjer je od poželjenja in lakote umrl. Tam, kjer je grob te boginje, je zraslo mesto istega imena, Partenope. Raslo in cvetelo je v blagostanju, toda zavist, ki je storila že toliko zla na svetu, je tudi semkaj stegnila svojo roko. Zavistni Kumani so napadli mesto, ga izropali in uničili. Tu se spet vrača pravljica, ki pripoveduje, da se je boginja Partenope za to uničenje kruto maščevala: strašna kuga je neozdravljivo redčila vrste Kumanov. Ko so prestrašeni vpraševali orakel, so dobili odgovor, da kuga ne bo prenehala, dokler se mesto spet ne postavi. Kumani so res iznova sezidali mesto, ne sicer tam, kjer je stalo prej, temveč na lepšem kraju in še mnogo lepše mesto, ki so ga nazvali Neapoli. Kraj, kjer je stalo staro mesto, so pa imenovali Palepoli, t. j. današnje predmestje Posilip.

Napoli je rasel in cvetel v trgovini in umetnosti, ohranil je pa običaje, govor in fineso Grkov (Kumanov). Bil je tako mogočno mesto, da si je sam Rim prizadeval, pridobiti zveze z njim. Toda kakor se je hrabro upiral Hanibalu, je kljuboval tudi Rimu in ni hotel postati rimska provinca. Imperatorji so izdali velike zaklade, da so ga povečali in okrasili s krasnimi letovišči.

Toda kmalu so Napoli doletele nesreče. Alarik in Odoakar sta ga napadla, Belizar, Justinijanov general, ga je izropal in barbari so zagospodarili nad njim. Pozneje je postal podložen vzhodnemu cesarstvu, v 11. stoletju pa je prišel pod oblast normanskih pustolovcev. Rugero, sin kalabreškega vojvode, je prepodil Arabce s Sicilije in prevzel ime kraljev Sicilije.

Za njim so prišli na vlado Nemci. Toda papež Inocent III. je napadel Friderika II., ga premagal in uničil mesto. Friderikovi sinovi so bili zadnji potomci Švabov. Za njimi so si osvojili prestol Francozi. Toda vlada Anjouincev je bila prava šiba božja za narod. Posebno Karel II. je bil lakomen, odiral je ljudstvo s težkmi davki. Kdor ni mogel plačati, ga je vrgel v ječo ali pa ga je kaznoval tako, da mu je odvzel vse imetje. Ljudstvo ni imelo nobenih pravic in je bilo suženj Francozov.

Dne 30. marca 1282 je Sicilija s pobožnostmi in narodnimi igrami praznovala velikonočni ponedelek. Francozi so pa po stari navadi zasmehovali in dražili ljudi. Razjarjeno ljudstvo je planilo nanje in pomorilo vse Francoze. Vest o uporu se je raznesla po vsej Siciliji, povsod se je narod dvignil in poklal svoje zatiralce. Ker se je upor pričel ravno med večernicami, je ostal zapisan v zgodovini pod imenom »Vespri Siciliani« — sicilske večernice.

Usoda ljudstva se pa tudi po tem ni izboljšala. Novi kralji so bili nesposobni, polni slabih nagnjenj. Zlasti Ivana I. Aragonska je slovela zaradi svoje častihlepnosti in razuzdanosti. Pripovedujejo, da se je dala gola postaviti v oltar, kjer jo je moralo ljudstvo moliti. Nič boljša ni bila Ivana II. Iz te dobe je znan zloglasni Fra Diavolo.

Ivana I. je dala umoriti svojega moža in se je potem še trikrat omožila. Toda nobenemu svojemu možu ni dovolila nositi kraljevega naslova. Karel Drački jo je premagal in dal umoriti, sam se je pa oklical za napolitanskega kralja. Obenem se je proglasil tudi za kralja Ogrske. Prvi so se mu poklonili Hrvati v Zagrebu kot svojemu kralju, v Beogradu je bil pa kronan za ogrskega kralja. Pozneje je bil v Budinu umorjen.

Potem so prišli na vlado Bourbonci, za njimi Španci. Viharji so divjali, toda ne vstaje ne vojne niso mogle rešiti Napolija španske nadoblasti. Šele Championet, ki je vodil francosko armado, je pregnal kralja Ferdinanda II. in ustanovil partenopsko republiko. Toda Ferdinand se je vrnil, po 2 letih pa ga je spet prepodil Napoleon. Napoleon je kot velikodušen darovalec kron podaril napolitansko krono svojemu bratu Josipu. Ko se je ta izkazal premalo energičen in je ni znal obdržati, je poklonil napolitansko krono Muratu, ki je bil pozneje od kralja Ferdinanda ustreljen.

Tako so se pehali za minljive kraljevske časti, ljudstvo pa je molče trpelo. Niti leto 1848 mu ni prineslo svobode, čeprav je od daleč rahlo zasvetila. Šele Garibaldi je s peščico tisoč mož osvobodil Sicilijo in 7. septembra 1860 vkorakal v Napoli. Dal je ljudstvu odločati o svoji usodi, proglasil je Napoli za italijansko ozemlje in tako je ostalo.

Ko gledam to mesto, prekipevajoče življenja, se poglabljam v njegovo preteklost in sedanjost in tedaj se mi zdi, da drugače biti ne more. Tu je vse razgibano in živo kakor vedno: prevelika je moč in sla življenja tega naroda, da bi se moglo za trenutek ustaviti življenje. Kakor reka je, kakor neprestano valoveče morje in dnevi so kapljice, ki se stekajo druga v drugo — tako je usojeno.

Ivka Šušteršič

Muhavosti razsipnikov

V Oskarju Wildeu so se združila tako rekoč vsa svojstva angleškega snoba, tako tudi razsipništvo. Kot pravi »dandy« in »snob« je nosil vsak klobuk, vsako kravato, obleko in palico samo enkrat. Nikdar ni hotel dvakrat obleči iste obleke, zato ni bilo čudno, če je vse svoje premoženje razmetal za krojače in druge obrtnike, ki so izdelovali modne predmete. V njegovi garderobi so našli 483 palic za sprehod, 45 novih oblek, 254 klobukov in nepregledno zalogo perila, ki mu je ostalo, ker ga ni mogel prodati. Znana sodna obravnava proti njemu je napravila temu razkošju konec. Smrt ga je zatekla v Parizu, kjer je umrl kot siromak.

rodu so bili z njim, dasi o tem nihče ni govoril. Kdo bi se pač postavljal s sorodstvom z vdovo-želarko, ki ima razdrapan hram, nekaj ogonov njive in tri repe v hlevu. Sam se pa gospod Šamprl tega nikoli ni spomnil. Niti takrat ne, ko mu je prinesla v cekarju gumpo masla in slatinar žganjice. Bilo je drugo leto po vojni, ko se je dalo še kje kaj najti, in mu odrinila kakor je mislila, da je potrebno, če prosi človeka za botra takšnega gospoda. Gospod Šamprl je privolil, dasi za botrino ni kazal bogve kakšnega navdušenja, izgovoril si je pa, da mora fant govoriti o tem z njim sam. V ta namen sta določila sejmski dan, ko v šoli ni bilo pouka.

»Jezus ti moj, ne cmeri se zdaj!« je prigovarjala Vincku mati pomirjevalno, ko mu je umivala ušesa, kamor s prsti ni nikoli segel. Tako počasi se je oblačil. Vse mu je padlo iz rok in v svoji raztresenosti niti ni vedel, kam je prejšnjo nedeljo spravil svetenjo obleko. Morala mu je priskočiti na pomoč, sicer bi se ne oblekel do konca sejma. Ko ga je napravila, je vrgla še nase nekoliko boljšo obleko in odšla sta.

Na sejmu je bilo vse živo ljudi. Že od daleč sta jih videla. Gospodarji so barantali z mesarji in mešetarji, gospodinje so se pa gnetle pred šotori, ki jih je stala ob cesti dolga vrsta. Vinckovega srca se je oprijela toplota. Kakor da bi se mu vnelo in bi ga nekaj stiskalo zanj, se mu je zdelo. Tak čudežni nemir, taka vrtoglava radkost se je širila od šatorov, s sejmišča, da bi najrajši legel ter vpijal vse to vase z zaprtimi očmi. Ustavljal se je, gledal, lice pa se mu je raztezalo od zadovoljstva. Prijel se je matere za roko, da bi se ne zgubil, in tako sta se zajedala v vrvež.

Mati je tu pa tam postala. kaj vprašala, prisluhnila pomenku, govorjenju o ceni na sejmu, nato sta se pa spet vlekla naprej, dokler nista prišla do občinske tehtnice, ki je stala pred gostilno. Tam so sedeli pri mizah kmetje in kmetice, mesarji in mešetarji. Kričali so se smejali. pili pivo, Kvar iz Hvaletinc pa je celo popeval. Bil je že nekoliko nakresan. Prodal je jarem volov in zdaj je pil likof. Ženo je objemal čez pas, silil vanjo in pel.

Vincek se je ugrezal v ves ta vrišč. Utapljal se je v stotino slik, ko ga je pa mati privlekla pred tehtnico, kjer je gospod Šamprl nadziral tehtača, da, pijan kot je bil, ni goljufal ljudi pri vagi, se je osvestil. Kot da bi ga kdo polil z vodo po hrbtu, se mu je zazdelo. Podoben občutek je imel v šoli, če je vstopil v razred gospod Šamprl, ko so bili otroci neugnani, in jih je bilo treba ukrotiti pa jih učiteljica ni mogla.

Mati mu do tega trenutka ni povedala, koga mu je izbrala za botra, zdaj mu je pa pokazala gospoda Šamprla in rekla: »Poklekni, Vincek, pa jih lepo prosi!« Vincka je spreletel občutek kot da se je v njem nenadoma vse pretrgalo. Vse lepo se je v njem nenadoma razrušilo. Predstava o birmi, ko se mu bo srce tajalo od ugodja, se mu je razblinila. Ne bo sedel na kmečkem vozu ob širokih bokih svojega botra mirno, zadovoljno, pač pa bo moral hoditi molče pred gospodom Šamprlom in paziti, da se ne spotakne. Ne bo se obesil botru za roko ter skakal z njim ob šotorih, ki bodo stali ob cerkvi, še dalje doli v vas kot danes. Ne bo pil sladkega piva in ob nedeljah ter ob praznikih ne bo mogel k botru-kmetu, kakor delajo drugi otroci, le molčati bo moral, se držati matere ter čepeti kje pri miru kot bolnik. Zazdelo se mu je, da ne bo mogel reči nikoli boter temu strogemu gospodu, ki diši po milu in tobaku. Tako težko mu je postalo v prsih. Najrajši bi zbežal se skril, šel po svetu, daleč od doma, da bi mati ne čula nikoli več o njem. Sejem, vrišč krog njega, godba, ki je prihajala iz gostilne, vse je zanj nenadoma zamrlo. Zastrmel se je v tla ter prisluškoval protestu svoje notranjosti.

Gospod Šamprl je stopil bliže in mati je pritisnila Vincka na kolena. Dolgo je klečal, ne da bi lahko zmil besedo. ko ga je pa mati vščipila v uho, je plaho izblebetal naučene besede. Gospod Šamprl je ostal resen. V zravnal se je še za spoznanje bolj, dvignil roko in s svojim mrzlim, šolskim glasom odgovoril: »Če boš v šoli ubogal, če se boš dobro učil. da mi ne boš v sramoto, ti bom boter. sicer pa ne. Si razumel?«

Vincku se je mahoma zazdelo, da je v šoli. Skočil je pokonci, kakor je bilo v šoli treba, in izdavil: »Prosim, da!«

Kmalu je bilo vse urejeno, vse dogovorjeno, nato so pa sedli pod mogočni kostanj. Mati in gospod Šamprl sta pila pivo in se smejala, Vincek pa je tiho ždel ob njima. Želel si je svojih krav, tišine na paši, kjer bo lahko živini zaupal krivico, ki so mu jo ta dan storili. Ko da so ga ogoljufali za nekaj lepega. da, najlepšega, se mu je zdelo.

Urejuje Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Alojz Novak. — Vsi v Ljubljani.